

ШКОЛА,
ЯКАЯ ВЫХОЎАЕ
ЧЭМПІЁНАЎ

3

ЦІ ПАТРЭБНЫ БУДУЦЬ
РАЗМАЛЯВАННЯ
РАБОТНІКІ?
МЕРКАВАННЕ

5

Выдаецца
з 9 жніўня 1917 г.

Родная газета на роднай мове

25

БЕРАСНЯ
2019 г.

СЕРАДА

№ 182 (29049)

ЗВЯЗДА

ВАНДРОЎНІКАМ ЗРУЧНА

Кіраўніку дзяржавы ў хуткім часе будуць прадстаўлены для подпісу дакументы, якія забяспечаць адкрыццё яшчэ чатырох крам duty free на ўездзе ў краіну на аўтамабільных памежных пунктах.

Традыцыйна, перш чым прыняць рашэнне па такіх дакументах, Прэзідэнт правёў нараду, прысвечаную тэме развіцця бязмытнага гандлю.

Законам асноўныя патрабаванні да крамаў, якія прадаюць тавары па больш таннай цане, бо не ўключаюць некаторыя віды пошлі, і знаходзяцца ў пунктах пропуску цераз дзяржаўную мяжу, вызначаныя, заявіў Аляксандр Лукашэнка. За пляч апошніх гадоў колькасць магазінаў бяспшлінага гандлю ў Беларусі павялічылася ў тры разы. Сёння іх 69, тры з якіх працуюць не толькі для тых, хто выязджае за межы краіны, але і для тых, хто ўязджае ў Беларусь. Пацісаны ўказ аб бяспшлінным гандлі на бартах самалётаў «Белавія».

«Вядома, развіццё такога віду гандлю садзейнічае павышэнню транзітнай і турыстычнай прывабнасці краіны, адпавядае сучасным стандартам камфортных умоў для грамадзян, якія перасякаюць мяжу. Гэта значыць для фізічных асоб, для людзей такія крамы — добра, — сказаў на нарадзе кіраўнік дзяржавы. — І, нягледзячы на вызваленне ад мытных пошлі, яны прыносяць у бюджэт пэўныя грашовыя сродкі, у тым ліку і валютную выручку. Таксама ў сетцы бяспшліннага гандлю расце ўдзельная вага тавараў айчынай вытворчасці».

Аляксандр Лукашэнка ўдакладніў, што прыкладна чвэрць тавараў у такіх крамах — беларускія. «Перспектывы ў гэтай сферы, як мяне ўпэўніваюць зацікаўленыя асобы, невыварпанія, і ёсць яшчэ прапановы па развіцці такой сеткі. Але да прыняцця новых рашэнняў мы павінны падыходзіць уважана, — падкрэсліў ён. — Ацаніць іх наступствы, а таксама магчымую рызыку».

Прэзідэнт папрасіў першага намесніка прэм'ер-міністра Аляксандра Турчына далажыць, які ўплыў бяспшліны гандаль аказвае на вытворцаў аналагічных беларускіх тавараў і на гандлёвую сетку там, дзе няма падобных ільгот, якую карысць ад іх атрымлівае дзяржава.

Пасля нарады першы віцэ-прэм'ер растлумачыў журналістам, што дадатковай канкурэнцыі для айчынных тавараў згаданы кірунак гандлю не стварае. «У цэлым Прэзідэнт падтрымаў унесеныя прапановы: будзе забяспечана ўвядзенне яшчэ чатырох магазінаў бяспшліннага гандлю, якія будуць працаваць на ўезд», — паведаміў ён.

Аляксандр Турчын растлумачыў, што маюцца на ўвазе крамы, якія знаходзяцца на тэрыторыі зоны мытнага кантролю. «Гэта значыць, што чалавек, які купіў тавары ў гэтым магазіне, яшчэ будзе дагледжаны мытнікамі, — дадаў першы віцэ-прэм'ер. — Сёння пакупкі ў гэтых магазінах усё роўна будуць у рамках тых нормаў, якія дзейнічаюць на тэрыторыі ЕАЭС».

Асноўныя тавары, якія прадаюцца ў магазінах duty free, — алкаголь, цыгарэты і парфумерыя. Абмежаванні, якія сёння вызначаны Дзяржаўным мытным камітэтам для бязмытнага ўвозу і вывазу тавараў, — тры літры алкаголю на чалавека, блок (200) цыгарэт.

«Падаткі, якія ўплачваюць такія магазіны, ідуць у бюджэт. Мы даём чалавеку права выбару: купіць гэтыя тавары на тэрыторыі сумежных дзяржаў, і адпаведна ні бюджэт, ні суб'екты гаспадарання не атрымаюць нічога, або ўсё ж такі прагаласаваць рублём і пакінуць у краіне валютную выручку, і нашы суб'екты заплацяць падаткі ў дзяржаўную казну. Таму рашэнне падтрымана, і ўрад разам з Упраўленнем справамі Прэзідэнта ў найбліжэйшы час унясе на разгляд кіраўніка дзяржавы адпаведны праект распараджэння», — рэзюмаваў Аляксандр Турчын.

Дакументы забяспечаць адкрыццё яшчэ чатырох магазінаў duty free на аўтамабільных пунктах перасячэння дзяржаўнай мяжы. Пакуль для наземных вандроўнікаў працуюць толькі адзін такі магазін.

Вольга МЯДЗВЕДЗЕВА.

ДЗЕ ВЫТОКІ МАЛОЧНЫХ РЭК?

Не толькі на буйных фермах і комплексах, але і ў прыватных гаспадарках. Напрыклад, у Віктара і Таццяны ЯЦІНАЎ з аграгарадка Маслакі Горацкага раёна статак у 25 галоў, кожны дзень яны здаюць у сярэднім па трыста літраў (трыццаць вядзёр!) малака.

На здымку: Таццяна Яцына з адным з гадаванцаў.

Энергаэфектыўнасць

ПРАВА ВЫБАРУ — ЗА БОЛЬШАСЦЮ

Калі дзве траціны жыхароў ідуць на цеплавую мадэрнізацыю, то астатнія жыхары дома павінны падпарадкавацца

Вось, як кажуць, дачакаліся. Калі раней справа халоднай кватэры была праблемай выключна жыхара гэтых квадратных метраў, то цяпер створаны механізм цеплавой мадэрнізацыі жыллёвага сектара краіны, дзе прадугледжаны таксама падтрымка насельніцтва з дзяржбюджэту і растэрміюнка маламаёмнасці.

Як адзначыў першы намеснік міністра жыллёва-камунальнай гаспадаркі Генадзь ТРУБІЛА, нядаўна падпісаны Указ № 327 «Аб павышэнні энергаэфектыўнасці шматкватэрных жыллых дамоў». Ён вызначае ўмовы і механізмы ўдзелу ўласнікаў жылых і нежылых памяшканняў у фінансаванні мерапрыемстваў па зніжэнні спажывання цеплавой энергіі ў шматкватэрных жыллых дамах. Работнікі камунальнай сферы ўздыхаюць з палёгкай — прыняцця такога ўказа яны чакалі мінімум некалькі гадоў. Чым жа адметны гэты дакумент?

Галоўная мэта ўказа — падтрымка людзей у жаданні знізіць спажыванне цяпла, павысіць камфортнасць пражывання ў сектары шматкватэрных дамоў. У аснову закладзены прынцып добраахвот-

нага ўдзелу. Ініцыятарамі цеплавой мадэрнізацыі могуць стаць самі жыхары (перад тым як звяртацца ў арганізацыю ЖКГ, дамоўца аб гэтым павінны ўласнікі кватэр, якія маюць не менш за адну чвэрць галасоў), выканкам, праўленне таварыства ўласнікаў або ўпаўнаважаная асоба сумеснага домаўладання. Рашэнне аб правядзенні мерапрыемстваў на добраахвотнай аснове прымае агульны сход удзельнікаў сумеснага домаўладання, калі за яго прагаласавала больш за дзве траціны ўласнікаў.

СТАР. 2

Спецыяльны рэпартаж

ЖАДАНАЯ ТЫСЯЧА

Як карэспандэнт «Звязды» збіраў падпісы з ініцыятыўнай групай

З 8 верасня працягваецца перыяд вылучэння кандыдатаў у дэпутаты Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу, які завершыцца 7 кастрычніка. Вылучаць саіскальніку дэпутацкага мандата могуць і палітычныя партыі, і працоўныя калектывы, і грамадзяне. Апошнія — шляхам збору подпісаў. Увогуле дэпутатам можа стаць любы грамадзянін нашай краіны старэйшы за 21 год, які не мае судзімасцяў. Каб паспрабаваць сябе ў палітыцы, трэба знайсці папалчнікаў, зарэгістраваць у акруговай выбарчай камісіі ініцыятыўную групу (а гэта не менш чым 10 чалавек) і сабраць не менш чым тысячу подпісаў у сваю падтрымку з жыхароў выбарчай акругі.

Для збору подпісаў члены ініцыятыўнай групы могуць хадзіць па кватэрах і арганізоўваць вулічныя пікеты. Па кватэрах адправілася і наш карэспандэнт. Каб гэты рэпартаж не быў расцэнены як агітацыя, я не называю ні прозвішча жанчыны, якая з'яўляецца патэнцыйным

кандыдатам, ні акругу, дзе яна са сваёй ініцыятыўнай групай збірае подпісы. Дзеянне адбываецца ў адной з выбарчых акруг сталіцы.

Усё бывае ўпершыню

Сустрэліся мы з ініцыятыўнай групай прэтэндэнткі балатавацца ў дэпутаты а палове сэйма вечара. Час выбраны невялікадова. Яшчэ па тэлефоне патэнцыйны кандыдат прызналася, што раней і не варта хадзіць, бо звычайна ў гэты час няма людзей дома. Пікеты яе група таксама ладзіць. Але подпісаў падчас пікету сабраць амаль немагчыма: мала людзей актыўна цікавіцца выбарамі і яшчэ менш носяць з сабой пашпарт. Справа ў тым, што ў падпісных лістах людзі павінны пакідаць свае пашпартныя даныя, калі хочуч падтрымаць кандыдатуру.

Прэтэндэнтка, з якой журналіст «Звязды» адправілася збіраць подпісы, ўпершыню вылучае сваю кандыдатуру, таму ўсё, што яна цяпер робіць, для яе новае.

СТАР. 2

ШТО Ё СВЕЦЕ РОБІЦЦА

Вярхоўны суд Брытаніі прызнаў незаконнымі дзеянні прэм'ера

Вярхоўны суд Брытаніі прыняў унікальнае, гістарычнае рашэнне, фактычна прызнаўшы прэм'ер-міністра Борыса Джонсана вінаватым у злоўжыванні ўладай. На думку судзейскай калегіі, ён неправамерна адправіў парламент на доўгі пералынак. Старшыня Вярхоўнага суда лэдзі Хейлі сказала, што ўрад не прад'явіў ніякіх разумных абгрунтаванняў, навошта яму спатрэбілася перад самым запланаваным выхадом краіны з Еўрасаюза аб'явіць праграцыю (рашэнне прэм'ер-міністра адправіць парламент на пералынак) на пяць тыдняў, калі нармальна яе працягласць — некалькі дзён. Пасля такога рашэння апаненты Джонсана — як апазіцыйныя партыі, так і аднапартыйны прэм'ер — немінуа і вельмі настойліва запатрабуюць ягонай адстаўкі. Борыс Джонсан адзначыў, што ўважліва вывучыць рашэнне суда і што ўрад цалкам павяжае закон і суд. Прэм'ер-міністр адказаваў на абвінавачванні апазіцыі, што праграцыя — гэта звычайная працедура падрыхтоўкі новай заканадаўчай праграмы ўрада, і ў гэтым выпадку яна абвешчаная выключна з той жа мэтай.

У Мексіцы мяркуюць налета правесці масавыя скарачэнні чыноўнікаў

Урад Мексікі плануе ў 2020-м скараціць больш за чатыры тысячы дзяржслужачых у шасці міністэрствах. Такія прапановы ўтрымліваецца ў праекце бюджэту на будучы год, які зараз разглядаюць члены ніжняй палаты парламента, паведаміла газета

El Sol de México. Паводле яе звестак, планы ўлад закрэпаюць міністэрствы фінансаў, транспарту і сувязі, эканомікі, энергетыкі, сельскай гаспадаркі і турызму. Такім чынам урад прэзідэнта Андрэса Мануэля Лопеса Абрадора збіраецца рэалізацыю сваіх планаў па скарачэнні выдаткаў на ўтрыманне дзяржаўнага апарату. У 2018 годзе ў Мексіцы налічвалася каля 1,7 мільёна федэральных чыноўнікаў. Як вядома, Лопес Абрадор уступіў у пасаду прэзідэнта 1 снежня 2018 года на шасцігадовае тэрмін. Перамогшы на выбарах летас у ліпені, палітык абвясціў, што на новай пасадзе будзе атрымліваць на 40 працэнтаў менш, чым яго папярэднік Энрыке Пенья Ньета. Пры гэтым ён неаднаразова падкрэсліваў, што ніводны чыноўнік не будзе зарабляць больш, чым кіраўнік дзяржавы.

Генеральны сакратар ААН заявіў, што свет праваліўся ў аглыбокую кліматычную яму

Генеральны сакратар ААН Антоніу Гутэрыш заклікаў усе краіны перастаць капаць «глыбокую кліматычную яму», у якой знаходзіцца планета Зямля. «Каб выбрацца (з ямы. — «Зв.»), трэба спачатку перастаць капаць», — заявіў кіраўнік ААН на адкрыцці саміту па мерах у галіне клімату на палях 74-й сесіі Генасамблеі ААН. Па словах Гутэрыша, калі людзі «тэрмінова не зменсяць свой спосаб жыцця, яны паставяць пад пагрозу само жыццё». «Маё пакаленне не справілася са сваім абавязкам абараніць нашу планету. Гэта павінна змяніцца. Надзвычайная сітуацыя ў галіне клімату — гонка, якую мы праіграём, але гэта гонка, у якой мы можам перамагчы», — адзначыў ён. Генеральны сакратар ААН заявіў пра неабходнасць «звязаць змену клімату з новай мадэллю развіцця — справядлівай глабалізацыяй — з меншымі пакутамі, большай справядлівасцю і гармоніяй паміж людзьмі і планетай». «У рэшце рэшт, ці ёсць здаровы сэнс у тым, каб аддаваць трыльёны заробленых падаткаплацельшчыкамі грошай на здабыццва выкапнёвага паліва для ўзмацнення ўрагану, распаўсюджвання трапічных хвароб і абвастрэння канфліктаў», — падкрэсліў Гутэрыш.

КОРАТКА

- У 2020 годзе павялічыцца аб'ём будаўніцтва жылля для шматдзетных сем'яў.
- Сярэдні заробак у Беларусі ў жніўні склаў Br1177,8.
- У Віцебскай вобласці завяршаецца мадэрнізацыя трох ільнозаводаў.
- Юрыі Пунтус стаў галоўным трэнерам жодзінскага «Тарпеда-БелАЗа».
- Цэнтр дапамогі цяжкім пацыентам пасля ДТЗ адкрыецца пад Мінскам.
- Раканструкцыя трасы М7 пачнецца ў наступным годзе. Работы будуць праводзіцца за кошт крэдытаў міжнародных фінансавых інстытутаў.

Пасля ўрокаў

Чым займаюцца дзеці?

АБО ТРЫ ПЛЮСЫ ДАДАТКОВАЙ АДУКАЦЫІ

Педагог дадатковай адукацыі сярэдняй школы вёскі Чэрні Дзіна ДУБЧУК і навучкіца Паліна ПУПЧЫК праводзяць майстар-клас па вышывах.

Нездарма кажуць, што за дадатковую адукацыю дзеці галасуюць ножкамі. Яны не пойдуць у гурткі, у якіх ім будзе нецікава. Таму, каб прывабіць навучанцаў, найперш кожная пазашкольная ўстанова вывучае запыты як саміх дзяцей, так і іх бацькоў. І сёння сярод прапаноў ёсць ужо школы блогінгі і журналістыкі, робататэхнікі, праграмавання, заняткі для будучых мадэляў і мадэльераў, бізнесменаў.

СТАР. 7

ISSN 1990 - 763X

Вы яшчэ паспяваеце падпісацца на «Звязду» на IV квартал 2019 года
ЗАСТАВАЙЦЕСЯ З НАМІ - БУДЗЕ ЦІКАВА!

Для прафесіяналаў і аматараў будаўніцтва

Учора ў Мінску стартваў штогадовы міжнародны будаўнічы форум — 27-я спецыялізаваная выстаўка «Будпрагрэс-2019».

Футбольны манеж на мінскім праспекце Пераможцаў ужо даўно стаў аб'ектам «двайнога» прызначэння. Тут рэгулярна праводзяцца і знаважныя спартоўныя, і буйныя міжнародныя выставачныя форуму. Вось і цяпер пад дахам манежа і тэрыторыі вакол яго працуе «Будпрагрэс-2019».

Намеснік прэм'ер-міністра Уладзімір Кухараў, які ва ўрадзе адказвае за пытанні развіцця будаўнічага комплексу, транспарту і камунікацый, жыллёвай і камунальнага гаспадаркі, у час цырымоніі адкрыцця выстаўкі назваў яе правядзенне добрай традыцыяй. Ён адзначыў, што яго рэальнае пастаяннае развіццё будаўнічага комплексу і тэхналогіяў, у тым ліку BIM-тэхналогіяў, падкрэсліў намеснік прэм'ер-міністра.

Па словах Уладзіміра Кухарава, Міністэрства архітэктуры і будаўніцтва правяло вялікую работу па пераводзе праек-

таў жылых дамоў на выкарыстанне электрычнай энергіі. З Міністэрствам энергетыкі вырашаецца пытанне забеспячэння аб'ектаў неабходнай колькасцю электраэнергіі, уводу ў эксплуатацыю дадатковых падстанцый.

«Сёння ў частцы будаўніцтва ніякіх праблем няма», — адзначыў віцэ-прэм'ер.

Урад разлічвае, што электрычнае ацяпленне будзе шырока выкарыстоўвацца і пры індывідуальным жыллёвым будаўніцтве. «Думаю, у найбліжэйшы час убачым значны ўсплёск будаўніцтва такога жылля», — адзначыў Уладзімір Кухараў.

І сапраўды, свае навінкі тут прадставілі больш за 150 вядучых будаўнічых кампаній з Беларусі, Кітая, Літвы, Бельгіі, Расіі, Украіны і іншых краін. Калектыўныя экспазіцыі сфарміравалі кампаніі-вытворцы з Польшчы, якія традыцыйна працягваюць дзелавы інтарэс і зразумелую цікавасць да гэтай выставкі, а праз яе і да беларускага рынку будаўнічых матэрыялаў. Напрыклад, 15 польскіх вытворцаў прадставілі шырокі асартымент матэрыялаў і абсталявання: герметыкі, сучасныя ацяпляльныя прылады, грэлы і каміны, сантэхніку, кантрольна-вымяральных абсталявання для вырабаванняў бетону, асвятляльных прыбораў і дэкаратыўнае асвятленне, дахавыя аксесуары і плёнікі, а таксама канструкцыі зборных драўляных каркасных дамоў і іншае.

Дарчы, «Будпрагрэс» уяўляе інтарэс не толькі для прафесіяналаў, але і ўсіх тых, хто будзе дом, дачу, робіць рамонт, займаецца дызайнам і добраапаздаваннем тэрыторыі вакол новай пабудовы. У ходзе семінараў і канферэнцый, майстар-класаў, на якія багатая праграма выстаўкі, можна атрымаць адказы на пытанні, якія хваляюць прыватнага забудовшчыка.

Новыя шматбачальныя кантакты паміж удзельнікамі мерапрыемства і наведвальнікамі ўжо наладжваюцца на стэндах выстаўкі. Ці перастануць яны ва ўзаемавыгаднай для бакоў кантракты? Хутчэй за ўсё так. У прыватнасці, у дзелавой частцы праграмы выстаўкі запланавана абмеркаванне праблемных пытанняў павышэння эфектыўнасці экспертаў будаўнічага комплексу Беларусі.

Леанід ТУГАРЫН.

Блізкая ўлада

НЕ ТОЛЬКІ СКАРГІ, АЛЕ І ПАДЗЯКІ...

Прагучалі падчас прамой суботняй лініі са старшынёй Магілёўскага аблвыканкама Леанідам Зайцам

Магчыма, задаць пытанне непасрэдна губернатару скарысталіся 30 жыхароў вобласці. Крэйшы больш за тры зваротаў паступіла ад магіляўчан. Жыхароў абласнога цэнтра хвалілі пытанні добраўпарадкавання, якасці дарог, будаўніцтва жылля.

На працягу трох гадзін прамой лініі патэлефанавала некалькі будучых жыхароў 24-павархавіка, які ўзводзіцца на вуліцы Якубоўскага. Здача дома запланавана на красавік наступнага года, але яшчэ нават другі паверх не пабудаваны, хвалюцца жыхары. Зайцкі паведамілі, што будаўніцтва не спяшацца тлумачыць, чаму тэрміны зацягваюцца. Людзі ж хвалюцца за ўкладзеныя грошы і ўзятая пад будаўніцтва крэдыты. Дарчы, адстаўка ад графіка будаўніцтва стала нагодай і для звароту да народных абраннікаў, пра што паведаміў старшыня абласовага дэпутатаў Дзмітрый Харытончык, які браў удзел у прамой лініі. У зале таксама прысутнічалі прадстаўнікі ведамства, якое павінна кантраляваць гэты працэс. Ад іх прагучала абяцанне, што ў хуткім часе аб'ём будуча адноўлена і аб'ект збудуецца дакладна па графіку. Старшыня аблвыканкама папярэдзіў, што абяцанні, якія даюцца, павінны быць выкананымі. Ён таксама даручыў правесці сход з будучымі навабасамі і растлумачыць, чаму будаўніцтва працягваецца.

Сітуацыю трэба выправіць, — адзначыў Леанід Зайца. — Трэба ўзяць дарогу на баланс і знайсці практычнае вырашэнне пытання.

Дарожню тэму працягнулі жыхарка вёскі Гарадшчына. Яна паведаміла, што дарога ад абласной бальніцы да вёскі, па якой ездзяць маршруткі, занядбаная. Асабліва цяжка па ёй праехаць пасля дажджкоў. Жанчына кажа, што дарогу трэба рэгулярна грэйдзіраваць, а гэта робіць час ад часу. Губернатар даў даручэнне дарожнікам узяць пытанне на кантроль, сістэматычна грэйдзіраваць дарогу, а перад замарзамі зрабіць гэта больш грунтоўна.

Нараканні выклікае і шлях праз пераезд з пасёлка Дачны. Пра праблему сігналізаваў аўтаўладальнік, які рэгулярна карыстаецца гэтым маршрутам. Пытанне таксама «з бародой»: каб арганізаваць цывільзаваны рух у раёне пераезда, трэба пабудоваць там пешаходны пераход, а для гэтага неабходны сродкі. Леанід Зайца даў даручэнне дасканала даследаваць абстаноўку і знайсці прымальнае рашэнне. «Паглядзім, што можна зрабіць, каб зняць праблему», — паабяцаў ён зайцкі.

Кіраўнік невялікай будаўнічай арганізацыі з Магілёва паскардзіўся на фінансавы складанасці па разліках з ёй. Арганізацыя часта працуе на субпадрадзе з будтрэстам № 12, але з ёй не спяшацца разлічвацца.

У цэлым запавянацца за мінулы год скла-ла 95 тысяч рублёў. Губернатар паабяцаў разабрацца ў праблему.

Ганну Окуневу з Магілёва хвалілі да-лейшы лёс прыватнага сектара ў раёне ракі Дубравенка. Ёй патлумачылі, што згодна з генеральным планам развіцця горада

прыватныя дамы будуць знесены, а на іх месцы пабудуюць шматпавярховыкі. І адбудзецца гэта, удакладнілі, як толькі з'явіцца інвестар.

Сям'я з Быхава паведаміла пра абуральны факт з новай кватэрай, якая пабудавана яшчэ дзевяць гадоў таму, але ўехаць у якую нельга праз мноства недапрацовак. Двойчы справа разглядалася ў судзе, па рашэнні якога будаўнічая арганізацыя павінна была ліквідаваць недаробкі, але воз, як той казаў, і зараз там. Леанід Зайца паабяцаў «развязаць» гэты вузел і патрабаваў тэрміновага адказу ад мясцовых улад.

Некалькі пытанняў з раённа дачычылася працаўладкавання, бо, як казалі зайцкі, з-за складаных адносін з наймальнікамі самастойна зрабіць гэта яны не могуць. Іх спадзяванні ўзмацнілі абяцанні дапамагчы. Але і ад саміх асоб, якім спатрэбілася такая дапамога, патрабаваць больш лаяльнасці і адказнасці, падкрэсліў губернатар.

Жыхар аграгарадка Дашаўка падзяліўся сваімі разважаннямі наконт вялікага ўтрымання ў пітной вадзе жалеза. На яго гляда, прычына ў старой трубе, па якой яна падаецца. «Вось ужо чатыры гады б'юся, каб яе замянілі, але ніякіх зрухаў», — абурыўся ён.

Са Слаўгарадскага раёна патэлефанавала дзярка, якая паскардзілася, што з зарплаты работнікаў гаспадарка ўтрымала адчуальную суму грошай. «Гэта пры тым, што мы ўтрох глядаем 180 гадоў жыццё», — паведаміла жанчына. Леанід Зайца даручыў кіраўніку раёна пабываць у гаспадарцы і разабрацца, у чым там справа.

Жыхар Бялінч паведаміў пра складанасці з грамадскім транспартам, які курсіруе ў Мінск. Па яго словах, па буднях у сталіцу адпраўляецца толькі адзін рэйс у 7.55 гадзін раніцы. Асноўная траса Магілёў — Мінск знаходзіцца за пяць кіламетраў ад раённага цэнтра, і маршруты праезджаюць міма. Старшыня аблвыканкама даў даручэнне разгледзець магчымасць скасці

маршрут так, каб жыхары райцэнтра не заставаліся ўбаку.

Некалькі званкоў датычылася работы басейнаў і падвозу дзяцей у школу. Жыхар Новых Саматэвіч Касцюковіцкага раёна паведаміў, што з іх аграгарадка сем дзяцей вучыцца ў раённай гімназіі, а добрацца туды праблематычна. Як высветлілася, у населеным пункце ёсць свая школа і па зако-не пытанне з падвозам павінна вырашацца на ўзроўні бацькоў, бо выбар на карысць гарадской установы — цалкам іх жаданне. Але губернатар не толькі паабяцаў вырашыць праблему па канкрэтных населеным пункце, але і даручыў разабрацца, ці ёсць такія процэдуры ў іншых раёнах.

Акрамя зваротаў аб дапамозе гучалі на прамой лініі і прапановы. Напрыклад, дацэнт кафедры магілёўскага Беларуска-Расійскага ўніверсітэта Генадзь Лянеўскі выступіў з ідэяй падкрэсліў пры ВНУ распрацоўку работай для сельскай гаспадаркі. Старшыня аблвыканкама гэта зацікавіла, і ён паабяцаў абмеркаваць пытанне з вучоным падчас наведвання ўніверсітэта, якое плануе ў найбліжэйшы час.

Асабліва прамой лініі сталі таксама падзякі. Пяць чалавек з трыццаці патэлефанавалі менавіта дзеля таго, каб выказаць словы ўдзячнасці ў адрас мясцовых улад.

Жыхарка Бабруйска падзякавала мэру горада Аляксандру Студневу за добраўпарадкаванне, якое робіцца мэтанакіравана і грунтоўна. Аналагічныя падзякі гучалі ў адрас губернатара, кіраўніцтва Глускага раёна. Леанід Зайца падкрэсліў, што гэтыя прыемныя словы — адзнака работы ўсіх службаў, якія ствараюць для людзей наладжаны ўмовы жыцця. Усе пытанні, якія прагучалі падчас прамой лініі, узятыя на кантроль, па іх праводзіцца неабходная работа. Заўважкі ва ўстаноўленыя заканадаўствам час будучы застануць у якасці вынікаў. Асноўны паводзіны падзякі гучалі ў адрас губернатара, кіраўніцтва Глускага раёна.

Налі ЗІГУЛЯ.

ЖАДАНАЯ ТЫСЯЧА

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

— Увогуле сябе лічу вельмі актыўнай грамадзянкай. — прызнаецца жанчына. — Клопатаў зараз у мяне няма, сын ужо дарослы і самастойны. Гаспадарчы вопыт даволі працягла, з 2005 года кірую прадпрыемствам, ды і вопыт публічных выступленняў таксама ёсць, мяне час ад часу запрашаюць на тэлебачанне як спецыяліста. Вось так зоркі пашліся і я вырашыла паспрабаваць сябе ў палітыцы.

Каманду прэтэндэнтка ў кандыдаты сабрала хутка, бо ў яе асяроддзі знайшлося даволі шмат людзей, гатовых яе падтрымаць. Усё ў ініцыятыўнай групе 15 паплекнікаў. Яны ўсе валандэры, ніхто ім за гэта работу не плаціць. Без ўсяіх праблем групу зарэгістравалі ў выканкам і выбарчай камісіі, і як толькі ім дазволілі збіраць подпісы, яны адразу ўзяліся за справу.

парт. Атрымаўшы першыя за сёння подпісы, мы трохі паваеслялі.

Ідзём далей і на іншым паверсе нам адчыняюць дзверы маладзенькая дзючына і бабуля.

— Што ж гэта вы ні разу раней да мяне не прыходзілі, — пакрыўджана гаворыць Надзея Сцяпананна. — Я чатыры гады ўжо не выходжу з дому! І ніхто не прынёс мне бюлетэнь прагаласаваць.

Тлумачым, што толькі збіраем подпісы, а я ўвогуле журналіст, проста назіраю за працэсам. Але жанчына ўсё роўна скардзіцца. Цярпліва слухаем і заўважаем, што дзючына нас з цікаўнасцю разглядае. Потым хутка выносіць свой пашпарт. Аказалася, студэнтка. Лізавета нават ведае, што цяпер час збору подпісаў за будучых кандыдатаў.

— Я веру, што парламент можа паўплываць на сітуацыю ў краіне, веру ў іх пра-

— Канешне, першы раз было некалькі страшна званіць у кватэры, — прызнаецца прэтэндэнтка. — Баялася рэакцыі людзей, а аказалася дарэмна. Галоўнае — не быць надакучлівай.

Журналіста чакалі каля аднаго з дамоў Мінска. Вырашылі падзяліцца на пары і раззісціся па пад'ездах. Я пайшла з галоўнай дзёнчай асобай — той, за каго подпісы, уласна, і збіраюцца.

Як толькі зайшлі ў пад'езд, жанчына адразу смела націснула на ўсе дзвярныя званкі кватэра першага паверха. Святло ўключыць не ўдалося, лампачкі на месцы не аказалася. Стаім, чакаем упоцёмку, і... Нам ніхто не адкрыў. Вырашылі ехаць на дзвярты паверх і адтуль ужо спускацца ўніз, такім чынам зручнай абыходзіць кватэры. У ліфце жанчына расказвае, як у адных з дамоў яе акружы жыхары сутыкнуліся з праблемай падчас капітальнага рамонтна ў доме і знаходзіцца на «сцежцы ваіны з ЖЭСам». І яна падчас збору подпісаў падзялілася з людзьмі, як падобную праблему вырашыла ў сваім доме.

— Мы з суседзямі столькі перажылі з гэтым «капітальным рамонтам», вам не перадаць... Я была адна з актыўных прадстаўнікоў нашага дома, і мы разам дамагаліся справядлівасці. Цяпер у нас добра адрамантаваны дом, на двары ёсць і прыгожая дзіцячая пляцоўка, і спартыўная, і ўладкаваная паркоўка, і месца для выгулу сабак, і нават ліхтары ўсе гараці! Самае цікавае, на наступны дзень мне патэлефанавалі ўдзячныя людзі таго дома, дзе я збрала подпісы. Яны таксама зрабілі першы крок і будучы дамагацца сапраўднага капітальнага рамонтна. Мне прыемна. Я яшчэ нават не кандыдат у дэпутаты, а ўжо маю довед дапамогі людзям, — усміхаецца суразмоўніца.

Ад непрыняцця да падтрымкі

На дзевятым паверсе святло было. Шчоўкае замок — і нам адчыняць дзверы жанчына Алена. Яна не хавае свайго здзіўлення...

— Подпісы? Хм... Апошні раз я чула пра выбары ў парламент, калі вучылася ў школе, а зараз у мяне дзеці самі школьнікі ўжо. Але ж добра, што вы ўдзельнічаеце ў гэтым. Дзе падпісаць... Пашпарт? Ну, не ведаю... Такія правільны? Мая маці ўзяла дапамогу аформіць, таму зараз пашпарта няма. Але я пакіну вам свой нумар тэлефона, калі ён будзе на месцы, я вам скажу даныя.

— З гэтымі пашпартамі заўсёды так, — з горычю гаворыць прэтэндэнтка, калі Алена зачыніла дзверы. Людзі не гатовыя даваць свае асабістыя пашпартныя даныя, бо бацца махляроў...

Спускаяся на паверх ніжэй. Чакаем, пакуль адчыняць дзверы. Выходзіць мужчына. Тлумачым, хто мы такія і навошта прыйшлі.

— Блііііі! Ну вы сур'эза? Вы і сапраўды верыце, што нешта здолеець палепшыць? — Канешне, можам, — упэўнена гаворыць прэтэндэнтка ў кандыдаты.

— Не! Я хадзіў на выбары, і нічога не палепшылася. Таму ніякіх подпісаў ставіць не буду.

Мужчына зачыняе з трэскам перад намі дзверы. Стаім расчараваныя і разгубленыя. Хвіліну маўчання перапыняе мая гераіня: — Гэта не самы крыўдны варыянт. У мяне было і горш. Днямі мне такі «расчараваны» крычаў, што я злюдзей, і як толькі атрымаю подпіс, то набуду сабе катэдж і забуду пра «просты народ».

Мы ідзём далей. Нам ніхто не адчыняе. Спускаемся яшчэ, і нас сустракае пахлытая жанчына, якая прыйшла да сяброўкі. Мы, карыстаючыся выпадкам, расказваем жанчынам, навошта ходзім па кватэрах.

— Ой, вы неак на ў час ды не да месца, — адказвае жыхарка кватэры Марына Аляксееўна. — Але! Калі жанчына нешта робіць ці творыць, то трэба падтрымаць, праўда дарагая, — звяртаючыся да сяброўкі, што да яе зайшла, гаворыць жанчына. Потым расказвае нам не зусім прыстойны анекдот, затым бадзёра крочыць па паш-

— гораха гаворыць Лізавета. — Аба-взякова пайду галасаваць. Лічу гэта вельмі важным для кожнага грамадзяніна краіны.

Мы задаволеныя. Пасля няўдалых разоў з некаторымі жыхарамі, Лізавета — як глыток свежага паветра. Яна нібыта нам прынесла ўдачу. Унізе нам адкрыў мужчына, які цікавіцца палітыкай. Ён даведаўся, за каго збіраем подпісы, і таксама без лішніх слоў вынес свой пашпарт.

Яго суседка, 55-гадовая Валяціна, раскавала, што таксама заўсёды ходзіць на выбары. Яна задаволена пакінула нам свае даныя і ўпэўніла, што будзе галасаваць за прэтэндэнтка, калі та я здолее назбіраць подпісаў:

— Ад мужыкоў карысці мала, таму лепей няхай вы будзеце дэпутаткай, — растлумачыла сваё рашэнне жанчына.

Што патрэбна людзям?

Было прыемна бацьчы людзей, якія ахвотна шлі на кантакт, але я разумела, што магчыма, у наступнай кватэры нас не сустрачэць ветліва. З-за гэтай думкі я раптам злівала сябе на пацучці, што мне больш не хочацца званіць у кватэры. Хочацца спыніцца на такіх вась актывных і прыемных сустрачках. Няхай лепш проста не адчыняць дзверы, чым гавораць нешта непрыемнае ці агрэсіўнае. Але мая паплекніца была ня-згодная са мной.

Па звестках ЦВК, у Мінску зарэгістравана 139 ініцыятыўных груп, у Мінскай вобласці іх 74, у Магілёўскай вобласці — 62, у Брэскай — 61, у Віцебскай — 53, у Гомельскай — 54, у Гродзенскай — 44. «Калі названыя асобы збіраюць подпісы, то мы кажам ужо пра добра альтэрнатыўныя выбары», — пракаментавала лічыбы старшыня ЦВК Лідзія Ярошына. Дарчы, у 2016 годзе на адно месца ў парламенце прэтэндавала ў сярэднім 4,5 чалавека на месца.

— Як дзедацца, што патрэбна людзям, калі яны будучы маўчаць ці не адчыняць дзверы? — пытаецца ў мяне прэтэндэнтка, наіскаючы на дзвярны званок наступнай кватэры. — Сёння ў нас не такі ўжо дрэнны электрат. Глядзіце, ужо шодзіць подпісаў ёсць. Быў у мяне дом, дзе мы не атрымалі ўвогуле подпісаў. Проста сышлі. Там амаль усё жыхары, што адчынілі дзверы, праводзілі нас ланкай ці глядзелі на нас здзіўленымі нецвярдымі вачыма. Прычым не толькі мужчыны. І жанчыны ж! Стаецца такіх у ніжняй бялізне і нічога не разумее. Са мной у той дзень быў малады чалавек з маймі ініцыятыўнай групы, і нам было так няёмка і балюча глядзець на гэтых людзей... Так што сёння яшчэ ўсё добра.

Нашу размову пераняе маладая жанчына на з дзіцём, якая адчыніла дзверы.

— Канешне, я пастаюлю подпіс. Паспрабуйце! Жанчына жанчыну зразумее. Я засталася адна з дзвеццамі на руках. Цяжка мне. Можна, якая дапамога буда ў нас, нам, маці-адзіночкам. Падумаіце, як можна змяніць сітуацыю і з дзіцячымі тэрапеўтамі. У нас на ўчастку зусім стары чалавек праце. Нельга так. Я нават звартацца да яе не магу — нічога не разумее. Трэба вырашаць гэту праблему. Гэта ж здароўе дзяцей!

Прэтэндэнтка выслухоўвае жанчыну і нешта пісца сябе ў бланкот. Потым дзякуе жанчыне за подпіс, і мы аказваемся зноў у цэпры першага паверха. Выходзім на вуліцу. Ліе дождж. Сем подпісаў за гадзіну. Гэта і ёсць сярэдняя лічба з аднаго пад'езда дзевяціпавярховага дому. Трэба тысячы. Але ў нашай прэтэндэнткі ёсць аднадушныя, якія зараз у іншых пад'ездах. Я развітаюся з жанчынай, і яна, трохі ўцягнуўшы галаву ў плечы ад холаду, ідзе шукаць сваіх паплекнікаў. Засталася яшчэ гадзіна да дзевяці вечара — той час, калі ініцыятыўная група спыняе збор подпісаў. А я ў гэту пару буду ўжо дома, у цяпле, піць гарбаты з мёдам.

Наталія ТАЛІВІНСКАЯ.

Права выбару — за большасцю

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Самы мерапрыемства ўключаюць уцяпленне сцен, замену сістэм ацяплення, устаноўку індывідуальных прыбораў уліку і цэплавых пунктаў. Таксама такая мадэрнізацыя прадуляе замену вокнаў і абсталяванне сістэм рэкуперацыі цяпла. Канкрэтны іх пералік зацвярджаюць непасрэдна жыхары. На першапачатковым этапе ўсе работы аплачваюцца з бюджэту. «Рашэнне праводзіць цэплавую мадэрнізацыю залежыць ад жадання грамадзян. Дзяржава ў сваю чаргу прапануе падтрымку ў фінансаванні», — сказаў Генадзь Трубіла.

НЯЗГОДНЫЯ ТАКСАМА ПЛАЦЯЦЬ

Пасля прыняцця стаючай ацыяна рашэння аб цэплавой мадэрнізацыі дома ў пратакол агульнага сходу ўносіцца канкрэтны пералік мерапрыемстваў. Далей уаўнаважаная асоба па кіраванні агульнай маёмасцю заклочае з кожным уласнікам (жылых і нежылых памяшканняў) дагавор аб рэалізацыі энергаэфектыўных мерапрыемстваў.

Трэба пры гэтым мець на ўвазе, што адмова ад заключэння падобнага дагавора не вызваліць нязгодных жыхароў ад выканання абавязнасцейства па ім: рашэнне, прынятае на агульным сходзе ўсіх уласнікаў жылля, абавязковае да выканання. Аднак гэта не значыць, што адразу пасля падпісання дагавора прыйдзеца пералічваць пэўныя сумы на работы па ўцэпленні.

Генадзь Трубіла падкрэсліў, што грамадзяне будучы аплачваць работы толькі пасля іх завяршэння. Памер кампенсаций вызначаецца прапарцыянальна доли кожнага ўласніка ў агульнай плошчы жылых і (або) нежылых памяшканняў. Парадак кампенсаций такі: для ўласнікаў нежылых памяшканняў, убудаваных у шматкватэрныя жылля дамы, — у поўным памеры штомесца роўнымі долямі на працягу трох гадоў, для ўладальнікаў жылых памяшканняў — у памеры не менш за 50 ад выдаткаў штомесца роўнымі долямі на працягу 10 гадоў. Астатнія выдаткі возьме на сябе дзяржава.

ДАДАТКОВЫЯ ЛЬГОТЫ

«Для малазасяпечаных сям'яў прадугледжаны льготы — растэрміноўка ў аплаче выдаткаў не на 10, а на 15 гадоў. Акрамя таго, яны змогуць атрымаць безаўдэна жыльлёвыя субсідыі», — адзначыў Генадзь Трубіла.

Ён нагадаў, што безаўдэна жыльлёвыя субсідыі належыць у выпадках, калі на аплату ЖКП прыпадае 20% суккупнага даходу для жыхароў у горадзе ці пасёлку гарадскога тыпу, 15% — для тых, хто жыць у сельскай мясцовасці. На сённяшні дзень яны налічваюцца амаль 18,7 тысячы хатніх гаспадарак па выўляльным і 748 — па заяўляльным прынцыпе. Пры цэплавой мадэрнізацыі памер субсідыі будзе павялічаны на суму, якая налічваецца за выкананую мадэрнізацыю.

РАШЭННЕ ЖЫХАРОЎ АБ ПРАВЯДЗЕННІ ЦЭПЛАВОЙ МАДЭРНІЗАЦЫІ ПАСПРЫЕ ТАМУ, ШТО ДОМ РАНЕЙ, ЧЫМ ПЛАНОВАЛАСЯ, БУДЗЕ ўКЛЮЧАНЫ ў ПЛАН КАПІТАЛЬНАГА РАМОНТА

«Нават калі не належыць жыллёвая субсідыя, але даход ніжэйшы за бюджэт прахтыковага мінімуму, то грамадзянам па рашэнні мясцовага выканкама могуць даць растэрміноўку да 15 гадоў», — дадаў першы намеснік міністра.

ДЗЯРЖПАДТРЫМКА НАЛЭТА — 40 МЛН РУБЛЁЎ

Першы намеснік міністра адзначыў, што ўказам № 327 вызначаны долевы ўдзел жыхароў і дзяржавы ў фінансаванні мерапрыемстваў. Сродкі будучы агульваюцца на спецыяльным рахунку. Яны могуць накіроўвацца толькі на цэплавую мадэрнізацыю жылля.

Жыллёвы фонд краіны складае

Сумесны праект газеты «Звязда», Нацыянальнага алімпійскага камітэта і Міністэрства спорту і турызму Рэспублікі Беларусь

«СПРАВА БАЦЬКІ — ГЭТА НАША СПРАВА»

Развіццём водных лыжаў у невялікім гарадку пад Палацкам займаецца ўжо другое пакаленне сям'і Генавых. За 50 гадоў яны выхавалі дзясяткі чэмпіёнаў Еўропы і свету, рэкардсменаў планеты, больш за 100 майстроў спорту. Сёння наваполацкая школа стаіць у адным шэрагу з найлепшымі школамі ЗША і Францыі. А пачыналася ўсё з маленькай зямлянкі на беразе Заходняй Дзвіны, пачынальнікам гэтага віду спорту стаў адзін з першых горадабудаўнікоў Наваполацка, краўшчык Мікалай Генаў.

«Бацька пачаў знікаць з дому»

Ён нарадзіўся ў Палацку, падчас Вялікай Айчыннай вайны быў эвакуіраваны ў Татарскую АССР, дзе разам з маці працаваў у калгасе. У Наваполацк Мікалай Леанідавіч прыехаў у красавіку 1959-га і з сотнямі іншых пачаў будаваць горад, працуючы на 12-тонным пнеўмакране. Генаў пакутаваў на сур'езную, складаную хваробу Бежцерава (хранічае захворванне суставаў), таму быў сутулы і адчуваў пастаянныя болі, але, як казалася, гэта стала ўжосным штуршком для яго заняткаў спортам. «Бацька ўвесь час лянчыўся, начай не спаў, але свайго болю асабліва не паказваў», — успамінае Уладзімір, сын Мікалая Леанідавіча. Падчас адпачынку ў Еўпаторыі ў 1965 годзе Генаў старэйшы пазнаёміўся з воднымі лыжамі, пад уражаннем ён не стаў адкладваць на доўга магчымасць самому паспрабаваць пракаціцца па воднай гладзі ўжо ў сябе дома ў Наваполацку.

Уладзімір Мікалаевіч расказвае, што бацька і да гэтага быў актывістам, займаўся арганізацыяй спартыўных спаборніцтваў у горадзе, што будаваўся, стварыў групу па акарабаванні, сабраў хакейную каманду. Але воднымі лыжамі, здаецца, ён захапіўся па-асабліваму. «Бацька пачаў знікаць з хаты ў 66-м, калі на выратавальнай станцыі на Дзвіне стаў катацца на лыжах, першую лыжу, дарчы, ён зрабіў сам. Потым прыцягнуў да гэтага спорту сваіх краўшчыкоў, бульдазерыстаў, рабочых, — успамінае сын. — Ён, наогул, умеў прыцягваць людзей, у гэтым жа годзе далучыў да заняткаў і мяне. За дарослымі падцягнулася і моладзь. Тут, на Дзвіне, стаяла зямлянка, дакладней, гэта была будка, укапаная ў зямлю, там захоўваліся матары. Пазней ён прыцягнуў на бераг будуйнае бытоўку, і мы, можна сказаць, пачалі жыць на рацэ. Падрос малодшы брат, таксама далучыўся да нас з бацькам».

Сам Мікалай Леанідавіч у сваіх дзённых так апісвае той час: «У 1966 годзе на выратавальнай станцыі пачалі катацца на самаробных лыжах. Падвясны матор «Масква» належаў мантажніку па імені Коля. Кіроўцам лодкі быў бульдазерыст УМ-141 Эдзік Ваіцяховіч. Вопыту кіравання не было, часта пры запуску матара на хуткасці ён вылятаў з лодкі».

У 1968-м Генавы стварылі грамадскую арганізацыю «Вадналыжны клуб імя Юрыя Гагарына», а ў 1975-м, калі старэйшы сын Генава Уладзімір прыйшоў з вайска, агульным рашэннем пачалі развіваць вадналыжны спорт у Наваполацку на прафесійным узроўні. «Спачатку бацька пайшоў на «Палімір», папрасіў кіраўніцтва ўзяць нас пад сваю апеку, яны пагадзіліся. Далей мы разумелі, каб удзельнічаць у спаборніцтвах і паказаць вынікі, нам трэба было трэніравацца круглы год, а значыць, трэба будаваць электралёдкі-транжоры ў басейне, — расказвае Уладзімір Генаў. — Такая лядовка ўжо была ў басейне ў братоў Нехаеўскіх у Дубне, яны на той момант ужо былі рэкардсменамі Еўропы, чэмпіёнамі ў фігурным катанні. Бацька з'ездзіў да іх, паглядзеў на канструкцыю, зрабіў свае пэўныя новаўвядзенні. Каб атрымаць дазвол на будаўніцтва такой «чыгункі» ў басейне ў Наваполацку, прыйшлося зачараваць яго дырэктара Фёдара Іванкова, той даў дабро. Мы будавалі гэтую лядовку на чым, трэба было бачыць, як мурзатыя хлопчыкі ў дзве-тры гадзіны ночы вылазілі з басейна. Энтузіязм быў вар'яцкі».

Пасля такіх намаганняў перамог вучняў школы Генава доўга чакаць не прый-

шлося, першымі выхаванцамі Мікалая Леанідавіча сталі, у тым ліку, і яго сыны Уладзімір і Аркадзь, першым майстрам спорту міжнароднага класа — Таццяна Борыс. Неўзабаве ў Наваполацку сталі праходзіць і буйныя ўсесаюзныя спаборніцтвы, як у басейне, з лядовкай, пабудаванай сваімі рукамі, так і на адкрытых вадаёмах. Наваполацкая школа стала заваўваць усё больш аўтарытэт у спартыўных колах і павягу ў сапернікаў.

«Жыць і ставіцца да справы сумленна»

Мікалая Леанідавіча Генава не стала ў лютым 2002 года, яго сыход стаў раптоўным. Родапачынальнік водных лыжаў у Наваполацку загінуў у аўтааварыі, вяртаючыся дадому з вадналыжнай базы. Сёння ў будынку клуба, а цяпер ужо цэлай школы па вуліцы Паркавай, 32, дзе

«Галоўная парада бацькі — жыць і ставіцца да справы сумленна!», — гаворыць Аркадзь. «Працаваць трэба! Так казаў тата», — дадае Уладзімір. Сыны Мікалая Леанідавіча сталі трэнерамі, мабыць, гэта адзіная сям'я ў нашай краіне, у якой адразу тры заслужаныя трэнеры Беларусі. «Бацька не ставіў перад сабой задачы вырашціць з нас вялікіх спартсменаў, ён рабіў тое, што падабалася яму, а мы проста былі побач. Мы ўсе былі на рацэ, куды ж нам яшчэ можна было пайсці?». Па гэтым шляху пайшлі не толькі сыны, але і іх жонкі. Выбранніца Аркадзя Таццяна была вядомай пльвічыха, але з трэнерскай работы ў плаванні яна перайшла ў водныя лыжы, а пазней стала дырэктарам школы Генавых. Жонка Уладзіміра Надзея выкладала замежную мову ў адной з наваполацкіх школ, але таксама перайшла працаваць у вадналыжную школу. Разам з Мікалаем Леанідавічам яны стварылі дзіцячы спартыўна-

У музеі школы Генавых да гэтага часу захоўваецца першая лыжа, зробленая Мікалаем Леанідавічам уласнаручна.

працаваў Мікалай Леанідавіч, а зараз працуюць, выхоўваючы новыя пакаленні спартсменаў, яго сыны і іх жонкі, захаваўся кабінет Генава старэйшага. Цесны, але ўтульны пакой вялікага трэнера ператварыўся ў музей. З таго фатальнага дня лютлага некранчуным застаўся стол Мікалая Леанідавіча, на ім усё тых жа прадметы: календар, гадзіннік, рабочыя планы, графікі спаборніцтваў. Побач стаяў з дзясяткамі вялікіх альбомаў, датаваных кожным новым годам, у іх фотасправаздачы, пратакты і выразкі з газет. Тут можна знайсці кожнага вучня легендарнай школы Генавых, на чорна-белых здымках дзеткі, якіх сёння ведае ўжо ўвесь спартыўны свет. Сцены музея ў паліцах з дзясяткамі кубкаў, побач стаіць першая лыжа Генава.

аздараўленчы лагер, які працуе і сёння па прынцыпе «чужых дзяцей не бывае». «Водныя лыжы — гэта не спорт, гэта стыль жыцця, хто прыходзіць сюды, той забывае пра мянушку іншыя рэчы», — тлумачыць такую пераменунаць Аркадзь Генаў.

Усе ўнучкі Мікалая Леанідавіча таксама займаліся воднымі лыжамі, дасягнулі

Уладзімір і Аркадзь ГЕНАВЫ ў кабінце бацькі.

звання кандыдатаў у майстры спорту. Дачка Уладзіміра Наталля цяпер займаецца арганізацыяй лядзённага замежнікаў у Германіі. З яе дапамогай ужо некалькі беларускіх спартсменаў пасля найцяжэйшых траўмаў, якія ставілі пад пагрозу нармальную жыццядзейнасць, вярталіся ў спорт і станавіліся чэмпіёнамі свету. «Увесь сакрэт школы Генавых у даўніх традыцыях і метадыках, якія яны не падгледзелі дзесці. Яны выношваліся, карктаваліся, падганяліся, — дзеліцца Наталля ў тэлефоннай размове. — Яшчэ адзін найважнейшы прынцып школы — заўсёды трымацца разам».

Спаўраўды, калі трапіў у школу, адразу адчуваеш атмасферу даверу, адкрытых адносін паміж дарослымі і дзетцамі, паміж старэйшымі і малодшымі спартсменамі. Гэтую атмасферу стварыў яшчэ Мікалай Леанідавіч, у сваіх дзённых ён пісаў: «У клубе маецца свой статут, кодык спартыўнага гонару, клятвы вадналыжніка. Клятвы зачытваецца пры прыёме ў члены клуба на выніковых вечарах у прысутнасці бацькоў спартсменаў, грамадскага горада. Раз на тыдзень у дзядзю праявляюцца школьныя дзённікі, а адзінкі выстаўляюцца ў тэлефоннае папашы, які вісяць у клубе на бачным месцы. Выхаванцы самі прыбіраюць памяшканне клуба, чысціць катары, рамантуюць лыжы, вадналыжны інвентар, матары.

Уладзімір дадае, што такая сістэма патрабуе работы з раўніц і да позняга вечара, напрыклад, трэніроўкі летам пачынаюцца ў 6.30, а заканчваюцца, калі скачыцца светлавая дзень. Летас выхаванцы наваполацкай вадналыжнай школы заваявалі 64 медалі, сёлета — 49, у гэтых лічбах — толькі чэмпіянаты свету і Еўропы. «Мы дасягнулі тых вышынь, на якія нават замахвацца цяжка, — дзеліцца разважаннямі Аркадзь. — Каб захаваць гэты ўзровень, патрэбны сілы, падтрымка і энергія».

Браты сцігла кажуць, што прапановы пераехаць за мяжу за вялікія грошы паступалі да іх неаднаразова, ёсць яны і цяпер. «Але як кінеш школу? Як кінеш справу бацькі? — у адзін голас пытаюцца яны. — Мы не прадаёмся, у нас прынцыпы вышэйшыя, карані глыбейшыя». У той жа час тэтулаванне трэнераў з асцярогай зазіраюць у будучыню і не хаваюць, што не ўпэўнены ў тым, што пасля іх знойдуцца людзі, якія на такім жа высокім узроўні працягнуць справу іх сям'і».

Сёння на кожным чэмпіянаце свету і Еўропы прадстаўлены вучні школы Генавых, сярод вядомых выхаванцаў — шматразовая чэмпіёнка свету, рэкардсменка планеты Наталля Берднікава, рэкардсмен і чэмпіён свету Аляксей Жарнасек, неаднаразовы чэмпіён свету Мікіта Папакуль і Ілья Лабковіч, цяперашні намеснік міністра спорту і турызму краіны Вячаслаў Дурноў, галоўны трэнер беларускай зборнай па водных лыжах Алег Дзевятоўскі і многія іншыя. Пра сваіх выхаванцаў Генавы адзываюцца толькі станоўча, здаецца, памятаюць кожнага, таму з лёгкасцю называюць, хто чым займаецца сёння, адзначаючы яшчэ адзін найважнейшы аспект: «Патрыятызм у нашай школе ідзе паралельна з вынікамі. Нашы выхаванцы ў гэтым плане малайцы, нягледзячы на тое, што яны шмат часу праводзяць цяпер у ЗША, бо там ёсць магчымасць трэніравацца круглы год, выступаюць толькі за сваю краіну, у нас няма аднаго пераможчыка. Мы ганарымся тым, што сваіх спартсменаў падрыхтавалі самі і толькі пасля таго, як яны сталіся чэмпіёнамі свету, пачыналі асядаць у Амерыцы ці яшчэ недзе, і мы іх не тарможым ні ў якім выпадку».

Пастаянны кантакт маем з бацькамі, яны нам шмат у чым дапамагаюць. У клубе вітаецца пераамацаць пакаленню — старэй вадналыжнікі прыводзяць да нас сваіх дзяцей. Узаемадзейне трэнераў і бацькоў плюс дысцыпліна даюць магчымасць выхоўваць добрых спартсменаў і людзей, карысных грамадству. Галоўнае ў працы трэнера — любіць сваю прафесію, любіць дзяцей і даваць ім, тады яны нікуды не пойдучы ад нас».

«...Мы не прадаёмся, у нас прынцыпы вышэйшыя, карані глыбейшыя»

Памяць пра бацьку сыны захаваў не толькі ў школе, але і на трэніровачнай базе каля возера Люхава. Тут схіляюцца вярбы, пасаджаныя Генавым старэйшым, Уладзімір адзначае, што Мікалай Леанідавіч любіў саджаць дрэвы. У трэнерскай ва Уладзіміра і Аркадзя развешаны марскія бесказыркі і фуражкі бацькі: Мікалай Леанідавіч служыў на Паўночным ваенным флоце. Да 50-гаддзя школы (у 2016 годзе), дзякуючы актыўнай падтрымцы кіраўніцтва вобласці і горада, сыны Генава выдалі кнігу, прысвечаную бацьку «Яскравы след на зямлі і вадзе». «Там сабраны нарысы з успамінамі пра бацьку, — расказвае Уладзімір Мікалаевіч. — У тым ліку мае успаміны з дзяцінства, а завяршае кнігу глава, дзе пазначаны ўсе члены нашага клуба, пералічаны ўсе медалі і статыстычныя лічбы. Гэта вялікая гісторыя». Акрамя таго, у Наваполацку штогод праводзіцца міжнародны турнір памяці Мікалая Генава, у яго гонар устаноўлена мемарыяльная дошка на плошчы Першай палаткі, Мікалай Леанідавіч з'яўляецца ганаровым грамадзянінам Наваполацка, адна з вуліц горада названая яго імем.

Сёння ў СДЮШАР № 3 імя Мікалая Генава займаецца 180 дзяцей, аналагаў такога ў свеце няма. Генавы адзначаюць, калі да іх на зборы прывязджаюць замежнікі, яны халаюцца за галаву. «Наша школа — гэта групы пачатковай падрыхтоўкі, вучэбна-трэніровачнай, вышэйшага спартыўнага майстарства, вялікая колькасць трэнераў і наша сістэма падрыхтоўкі, якая ўключае ў сябе акарабаванне, гімнастыку, практыкаванні на батуте. Нашы метадычныя вывераныя рэчы даюць бесперабойны канверт падрыхтоўкі ад дзяцей да дарослых, таму і спартсмены даюць круглагадовы вынік», — расказвае Аркадзь Генаў.

Уладзімір дадае, што такая сістэма патрабуе работы з раўніц і да позняга вечара, напрыклад, трэніроўкі летам пачынаюцца ў 6.30, а заканчваюцца, калі скачыцца светлавая дзень. Летас выхаванцы наваполацкай вадналыжнай школы заваявалі 64 медалі, сёлета — 49, у гэтых лічбах — толькі чэмпіянаты свету і Еўропы. «Мы дасягнулі тых вышынь, на якія нават замахвацца цяжка, — дзеліцца разважаннямі Аркадзь. — Каб захаваць гэты ўзровень, патрэбны сілы, падтрымка і энергія».

Браты сцігла кажуць, што прапановы пераехаць за мяжу за вялікія грошы паступалі да іх неаднаразова, ёсць яны і цяпер. «Але як кінеш школу? Як кінеш справу бацькі? — у адзін голас пытаюцца яны. — Мы не прадаёмся, у нас прынцыпы вышэйшыя, карані глыбейшыя». У той жа час тэтулаванне трэнераў з асцярогай зазіраюць у будучыню і не хаваюць, што не ўпэўнены ў тым, што пасля іх знойдуцца людзі, якія на такім жа высокім узроўні працягнуць справу іх сям'і».

Сёння на кожным чэмпіянаце свету і Еўропы прадстаўлены вучні школы Генавых, сярод вядомых выхаванцаў — шматразовая чэмпіёнка свету, рэкардсменка планеты Наталля Берднікава, рэкардсмен і чэмпіён свету Аляксей Жарнасек, неаднаразовы чэмпіён свету Мікіта Папакуль і Ілья Лабковіч, цяперашні намеснік міністра спорту і турызму краіны Вячаслаў Дурноў, галоўны трэнер беларускай зборнай па водных лыжах Алег Дзевятоўскі і многія іншыя. Пра сваіх выхаванцаў Генавы адзываюцца толькі станоўча, здаецца, памятаюць кожнага, таму з лёгкасцю называюць, хто чым займаецца сёння, адзначаючы яшчэ адзін найважнейшы аспект: «Патрыятызм у нашай школе ідзе паралельна з вынікамі. Нашы выхаванцы ў гэтым плане малайцы, нягледзячы на тое, што яны шмат часу праводзяць цяпер у ЗША, бо там ёсць магчымасць трэніравацца круглы год, выступаюць толькі за сваю краіну, у нас няма аднаго пераможчыка. Мы ганарымся тым, што сваіх спартсменаў падрыхтавалі самі і толькі пасля таго, як яны сталіся чэмпіёнамі свету, пачыналі асядаць у Амерыцы ці яшчэ недзе, і мы іх не тарможым ні ў якім выпадку».

Пастаянны кантакт маем з бацькамі, яны нам шмат у чым дапамагаюць. У клубе вітаецца пераамацаць пакаленню — старэй вадналыжнікі прыводзяць да нас сваіх дзяцей. Узаемадзейне трэнераў і бацькоў плюс дысцыпліна даюць магчымасць выхоўваць добрых спартсменаў і людзей, карысных грамадству. Галоўнае ў працы трэнера — любіць сваю прафесію, любіць дзяцей і даваць ім, тады яны нікуды не пойдучы ад нас».

ВОСЕНЬСКІ ФУТБОЛ НА ПАДЫХОДЗЕ

Галоўны трэнер футбольнай зборнай Беларусі Міхал Мархель назваў склад на кастрычніцкія матчы адборачнага турніру чэмпіянату Еўропы-2020.

7 кастрычніка каманда зборнага ў Мінску і будзе трэніравацца на комплексе футбольных палёў у Вяснянцы. 10 кастрычніка зборная Беларусі прыме каманду Эстоніі, а 13-га сустрэнецца з футбалістамі Нідэрландаў. Або два матчы адбудуцца на мінскім стадыёне «Дынама», пачатак у 19.00.

У пашыраны спіс уключаныя 30 гульцоў: **варатары** — Аляксандр Гутар («Дынама»), Брэст) Максім Плотнікаў («Дынама», Мінск), Антон Чычкан (БАТЭ);

абаронцы — Аляксандр Мартыновіч («Краснадар», Расія), Дзяснін Палкоў («Урал», Екацярынбург, Расія), Сяргей Паліцэвіч («Кайрат», Алматы, Казахстан), Алег Вераціна, Аляксандр Паўлавец (абодва — «Дынама», Брэст), Сяргей Мацвейчык («Шахцёр», Салігорск), Захар Волкаў (БАТЭ), Мікіта Навумаў («Жэтысу»), Талдыкарган, Казахстан), Мікалай Золатаў («Віцебск»);

паўабаронцы — Станіслаў Драгун, Ігар Стасевіч, Дзмітрый Бага, Яўген Яблонскі (усе — БАТЭ), Павел Няхайчык, Міхал Гардзійчук, Павел Савіцкі (усе — «Дынама», Брэст), Юры Кавалёў, Макс Эбонг (абодва — «Шахцёр», Салігорск), Іван Маеўскі («Астана», Казахстан), Аляксандр Карніцкі («Мезекевеш», Венгрыя), Іван Бахар, Яўген Шаўчэнка (абодва — «Мінск»), Кірыл Плячын («Віцебск»);

нападаючыя — Мікалай Сігневіч («Фэрэнцвараш», Будапешт, Венгрыя), Дзяснін Лапцёў («Дынама», Брэст), Максім Скавыш (БАТЭ), Віталь Лісаквіч («Вараждзін», Харватыя).

Канчатковы склад, у які ўвойдуць 23 гульцы, трэнерскі штаб назаве 7 кастрычніка. *Становішча камандаў у кваліфікацыйнай групе С з'яўляецца такое:* Германія — 12 ачкоў (5 матчаў), Паўночная Ірландыя — 12 (5), Нідэрланды — 9 (4), Беларусь — 3 (5), Эстонія — 0 (5).

У КАТАР — З НАДЗЕЙ

У пятніцу стартуе чэмпіянат свету па лёгкай атлетыцы

Трэнерскі штаб зборнай Беларусі на чале з Юрыем Майсеевічам вызначыўся з вызымым складам на суветны форум, які з 27 верасня да 6 кастрычніка прыме Доха (Катар). У спісе 30 спартсменаў, сярод якіх і лідары зборнай: Таццяна Халадовіч (кіданне кап'я), Максім Недасекаў (скачкі ў вышыню), Ірына Жук (скачкі з шастом), Эльвіра Герман (100 м з бар'ерамі), Настасся Мірончык-Іванова (скачкі ў даўжыню) і Віталь Парахонька (110 м з бар'ерамі).

У каманду не трапіла рэкардсменка Беларусі на 100 м з бар'ерамі Аліна Талай, якая раней абвясціла аб тым, што прапусціць галоўны старт сезона ў Досе з-за траўмы.

Нагадаем, на чэмпіянаце свету 2017 года ў Лондане беларускія лёгкаатлеты засталіся без медалёў, а ў 2015-м у Пекіне заваявалі залатую і бронзавую ўзнагароды.

На правядзенне чэмпіянату прэтэндавалі тры гарады: Барселона (Іспанія), Юджын (ЗША), Доха (Катар). Ні адзін з гэтых гарадоў яшчэ ні разу не прымаў суветнае першынство. 18 лістапада 2014 года ІААФ аб'явіла месца правядзення чэмпіянату. Юджын за тым атрымаў права на правядзенне чэмпіянату свету 2021 года.

Традыцыйна на чэмпіянаце свету атлеты будуць спаборнічаць у пяці дысцыплінах: скачкі, бег, мнагабор'е, кіданне, спартыўная хадзьба. На працягу дзясці гульнявых дзён бальшэчыкі змогуць пабачыць выступленні найлепшых спартсменаў, якія прадстаўляюць 205 краін. У якасці месца правядзення чэмпіянату Катар абраў стадыён «Халіфа». У 2022 годзе гэты стадыён прыме яшчэ адно міжнароднае спартыўнае мерапрыемства — чэмпіянат свету па футболе. Стадыён мае магчымасць змяні канфігурацыю, яго максімальная ўмяшчальнасць складае 68 000 гледачоў, у ходзе чэмпіянату свету па лёгкай атлетыцы 2019 года арганізатары плануюць прыняць да 50 000 бальшэчыкаў, а таксама каля 2000 прадстаўнікоў сродкаў масавай інфармацыі. Прамыя трансляцыі выступленняў спартсменаў будуць даступныя на розных тэлеканалах больш чым у 200 краінах свету.

МЕСІ ЗНОЎ НАЙЛЕПШЫ

У оперным тэатры «Ла Скала» ў Мілане адбылася штогадовая цырымонія

The Best FIFA Football Awards

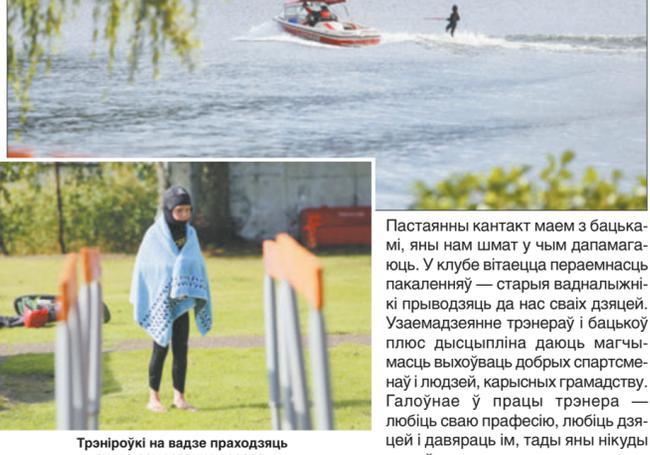
Найлепшым футбалістам года па версіі ФІФА названы Ліянэль Месі. Ён атрымаў узнагароду з рук прэзідэнта арганізацыі Джані Інфанціна. Нагадаем, 32-гадовы футбаліст у мінулым сезоне з «Барселонай» стаў чэмпіёнам Іспаніі, забіў за каманду 36 галоў у чэмпіянаце і заваяваў «Залатую буцу», якая традыцыйна ўручаецца найлепшаму бамбардзіру ўсіх нацыянальных чэмпіянатаў Еўропы.

Найлепшым трэнерам свету прызнаны Юрген Клоп, які ў мінулым сезоне з «Ліверпулем» выйграў Лігу чэмпіёнаў. У жаночым футболе найлепшым трэнерам названая настаўніца зборнай ЗША Джыл Эліс, якая прывяла каманду да перамогі на чэмпіянаце свету 2019 года. Найлепшым галкіперам свету стаў гулец «Ліверпуля» Алісан Бекер, а сярод жанчын — варатар зборнай Галандыі і «Арсенала» Сары ван Венендал.

Узнагароду за сумленную гульню («фэйр-плей» сезона) атрымаў трэнер «Лідса» Марсела Белса, які ў матчы Чэмпіёншпапа загадаў сваім паддапечным прапусціць гол ад «Астан Віль». Такім чынам настаўнік дазволіў саперніку зраўняць лік, паколькі перад гэтым яго футбалісты забілі гол з парушням перавагу.

Найлепшай футбалісткай сезона па версіі ФІФА стала ўдзельніца зборнай ЗША Меган Рапіна. The Best FIFA Football Awards — штогадовая футбольная прэмія ФІФА па выніках сезона.

Матэрыялы падрыхтавала Дар'я ЛАБАЖЭВІЧ.

Трэнёўкі на вадзе праходзяць аж да замярзання возера.

Мікалай МАЦЮК:

«МЫ НЕ БАЧЫМ АДРОЗНЕННЯЎ ПАМІЖ КАЛЕКТЫВАМІ РОЗНАЙ ФОРМЫ ЎЛАСНАСЦІ»

Даволі нечаканую думку, якая несумненна выкліча рэзананс, выказаў падчас сустрэчы з журналістамі «Звязды» старшыня Рэспубліканскага камітэта Беларускага прафсаюза работнікаў транспарту і камунікацый Мікалай Мацюк: «Вакантнае месца КПСС павінны заняць прафсаюзы».

Мы папрасілі суразмоўцу аргументаваць сваю пазіцыю. — Прафсаюзы, на мой погляд, без перабільшання самая масавая і ўплывовае грамадская арганізацыя, і мы разумеем сваю ролю. Не толькі ў абароне інтарэсаў працоўных, як складалася дзесяцігоддзямі, — каб наймальнік веў сябе правільна, не ўшчамляў інтарэсы работнікаў, — але і ў ідэалогіі. Калі паглыбляцца ў дэталі, то лічы, што важна кляпацца пра тое, каб і сацыяльны пакет быў нармальны (інакш пра якую ідэалогію можна казаць?), і ўзаемаадносінны ў калектыве з кіраўніцтвам нармальны, тады і атмасфера — дэлавая.

Цяпер у прафсаюзах ідзе справядлівае кампанія, і добра было б, каб гэтая думка — аб узростанні ролі прафсаюзаў — стала лозунгам, дамінантай усёй кампаніі. Вы можаце запытацца, наколькі карэктнай фармулёўкай я карыстаюся. Тады напаміну, што яшчэ на VII з'ездзе Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі (ФПБ), які прайшоў 21—22 мая 2015 года, Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Рыгоравіч Лукашэнка падкрэсліў, што прафсаюзы з'яўляюцца асноўнай апарай дзяржавы, і назваў прафсаюзы партыяй працоўных.

— Але ж ці гатовы прафсаюзы ўзяць на сябе адказнасць у тым маштабе і ў той ступені, у якой брала рэпарта?

— Ва ўскрыццях, пра далейшае ўзмацненне ролі прафсаюзаў гаварыць мы маем поўнае права. А адказнасць... Яны ўжо сёння часта бярдуць на сябе немалую адказнасць. Я буду грунтавацца на прыкладах дзейнасці — па некаторых найбольш важных кірунках — свайго рэспубліканскага прафсаюза транспартнікаў, з якой паспеў пазнаёміцца.

Разгледзім хоць праблематыку сацыяльнага партнёрства. Адна з найважнейшых задач нашага прафсаюза — ўзаемадзейнічаць з кіраўніцтвам працоўных арганізацый і наймальнікам у рэгуляванні працоўных адносін. Галоўнымі інструментамі тут выступаюць Тарыфнае пагадненне на 2019—2021 гады, заключанае ў лютым з Міністэрствам транспарту і камунікацый Рэспублікі Беларусь, а таксама калектыўныя дагаворы. Дык вось, нормы, уключаныя ў Тарыфнае пагадненне, накіраваны ў першую чаргу на павышэнне жыццёвага ўзроўню працоўных, іх сацыяльнай абароненасці. Што можа быць важнейшым?

У красавіку наш прафсаюз звяртаўся ў Федэрацыю прафсаюзаў Беларусі па пытанні прызначэння датэрміновых пенсій некаторым катэгорыям работнікаў, занятым у асабліва

МОВАЙ ЛІЧБАЎ

Беларускі прафсаюз работнікаў транспарту і камунікацый (БелПРАФТРАНС) — адзін з найбуйнейшых галіновых прафсаюзаў у структуры ФПБ. Ён налічвае больш за 215 тысяч членаў, 735 прыватных арганізацый. У структуры БелПРАФТРАНСа дзве аб'яднаныя галіновыя прафсаюзныя арганізацыі — авіяработнікаў «ПРАФАВІЯ», чыгуначнікаў і транспартных будоўнікоў «ДАРПРАФСОЖ», 40 аб'яднаных прафсаюзных арганізацый, у тым ліку Райпрафсажы. Ахоп прафсаюзным членствам дастаткова высокі: — сярод работнікаў — 95%; — сярод моладзі, што вучыцца, — 93,4%. Па стане на 10.09.2019 ужо створаны: 51 прыватная прафсаюзная арганізацыя (створаны за ліпень — верасень); 25 арганізацый ужо маюць пасведчанне рэгіструючага органа аб пастановах на ўлік; дакументы яшчэ 26 арганізацый знаходзяцца ў рэгіструючым органе для прыняцця рашэння.

частка пра праце над КД будзе знаходзіцца пад кантролем старшыні прафсаюза камітэта. Я наогул лічу асноўнымі задачамі любога прафсаюза камітэта максімальна шчыльную работу з наймальнікам на стадыі падрыхтоўкі калектыўнага дагавора. Нават не лішнім будзе прысутнасць прадстаўніцтва прафсаюза на вытворчых нарадах. Як і аднаасобна сацыяльнае дапамога членам прафсаюза па прычыне «тут і зараз».

Пра тое, што абодвум бакам заўсёды можна дамовіцца, сведчыць і штодзённая практыка нашай прававой інспекцыі, якая працуе даволі актыўна. За першае паўгоддзе мелі месца ўрэгуляваныя спрэчкі з наймальнікам — без суда. У прыватнасці, у выніку праведзеных перагавораў некалькі чалавек былі пакінуты ці адноўлены прафесійнага майстэрства, і я выкарыстаў магчымасць, каб крыху бліжэй пазнаёміцца з гэтым цікавым калектывам падчас такога не шэрагавага мерапрыемства. Нялішня былі і нашы прызы для пераможцаў.

На такіх перспектывных з пункту гледжання росту нашых радоў прадпрыемствах глумачым простым рэчы, даводзім матывацыю стварэння прафсаюзнай арганізацыі. Якая гэта матывацыя? Што прафсаюз аказвае практычную дапамогу ў распрацоўцы праекта КД, наогул у абароне інтарэсаў працоўнага калектыву. Што заклядаецца ў КД нормы дазваляюць кіраўнікам павысіць узровень аплаты працы работнікаў сваіх прадпрыемстваў.

на праце, а таксама ўдалося ўрэгуляваць пытанні прадстаўлення працоўнага адпачынку. Таму будзем зыходзіць з таго, што прафсаюзная арганізацыя на прадпрыемстве з'яўляецца памочнікам для абодвух бакоў працоўных адносін — і кіраўніка, і работнікаў.

Менавіта таму мы актыўна працуем над пашырэннем і ўмацаваннем сваіх шэрагаў, актыўна ствараем прыватныя прафсаюзныя арганізацыі, у тым ліку і на прадпрыемствах прыватнай формы ўласнасці.

Стварэнне прыватных прафсаюзных арганізацый там, дзе да гэтага часу іх няма, — задача першачарговая. Нельга, мы лічым, дапускаць зніжэння колькасці членаў прафсаюзаў. Сёння ахоп — больш за 90 працэнтаў. А на Беларусі чыгуначны — фактычна ўсе 100 працэнтаў: 80 тысяч членаў, 3 імі прасцей, гэта малалітная структура з наладжанай дысцыплінай і аддаджанымі грамадскімі працамі ў калектывах. Пра работнікаў таксама можна сказаць амаль тое ж. А вось аўтамабільнасці-прыватнасці не спяшаюцца ўступаць у прафсаюны саюз. Іх кіраўнікі адкрыта кажуць: «Навошта ён нам, калі ў мяне сацыяльны пакет большы?» Даводзіцца вяздацца на месца, глумачыць.

У прыватнасці, вядзецца работа па стварэнні прафсаюзных прыватных у БАМАП — Беларускай асацыяцыі міжнародных аўтамабільных перавазак. Яны на днях правалі конкурс

І нельга забываць пра іх велізарную ролю ў аздараўленні працоўных — праз здаруны «Белпрафсаюзкурорт», створанага больш чым паўвека таму, яшчэ ў 1962 годзе.

— Вы сказалі, што праходзіць справядліва-выбарная кампанія... — У выніку ў працоўных калектывах павінны быць вылучаны сапраўдныя лідары. Не крыўны, якія адстойваюць асабісты, а не калектывны інтарэсы. Я сустракаюся і гутару з усімі кандыдатамі на выбарную пасаду, асабліва з тымі, хто звязаны ад іных абавязкаў і будзе атрымліваць заробковую плату. Гэта значыць, што чалавек павінен цалкам прывысцяць сябе прафсаюзнай рабоце.

Зусім наўдана ў нас былі створаны абласныя арганізацыі, галіновыя абкамы прафсаюзаў. Яны юрыдычна самастойныя, знаходзяцца на месцах, і абласцях, бліжэй да прыватных арганізацый, і ў гэтым іх, скажам так, сіла. Будучы часцей бываюць у раёнах, у працоўных калектывах. Стаіць задача забяспечыць іх транспартам для большай мабільнасці.

— Яшчэ наўдана ў вас паспяхова працавалі дырэктарам буйной дарожнабудавнічай

публікі Беларусі сёмага склікання. Пра намер прыняць актыўны ўдзел у выбарчай кампаніі 2019 года Федэрацыя прафсаюзаў Беларусі паведаміла яшчэ ў маі гэтага года. Прафсаюз работнікаў транспарту і камунікацый падтрымаў такую важную ініцыятыву ФПБ і прыняў рашэнне на сваім VI пленуме, які адбыўся 27 жніўня, што мы таксама будзем падтрымліваць прадстаўнікоў прафсаюзаў на ўсіх этапах выбарчай кампаніі: як падчас збору

Пры актыўным удзеле прафсаюзаў праводзіцца работа па рэканструкцыі і рамонце мемарыяльных аб'ектаў увавечаных памяці і народнай славы. Характэрны прыклад — тэрыторыя вакол Кургану славы.

Намеснік старшыні БелПРАФТРАНСА Сяргей АКУШЭВІЧ паказвае нам устаноўлены тут сёлета абеліск у гонар ваяцкаў-лётчыкаў, а таксама сонечную электрастанцыю, якая забяспечвае асвятленне Кургану славы. Побач вядуцца рамонтныя работы на участку суседняй дарогі Р-80.

Бо заканадаўства патрабуе вытрымліваць баланс паміж ростам прадукцыйнасці працы і заробковай платой, і не ўсёкае прадпрыемства можа пайсці на гэты крок. У такой сітуацыі Калектывны дагавор можа вырыць.

Прафсаюзная арганізацыя надзвычай карысная ў правядзенні аналізу стану аховы працы на прадпрыемстве, маніторынгу працоўнага заканадаўства і вырашэнні праблем.

«Не варты даводзіць справу да канфлікту, амаль заўсёды можна знайсці паразуменне».

Прычым у сваёй рабоце мы не бачым адрозненняў паміж прадпрыемствамі і арганізацыямі рознай формы ўласнасці. Тым больш што на тым жа VII з'ездзе ФПБ кіраўнікі краіны падкрэслілі: калі на беларускай зямлі дзейнічае прадпрыемства і працуе там наш чалавек, значыць, павінна быць арганізацыя, якая будзе яго абараняць. І гэта павінны быць прафсаюзы.

Беларускі прафсаюз у свой час шмат зрабіў для прыняцця Працоўнага кодэкса, а цяпер у яго за апошні час унесены важныя змены — таксама па ініцыятыве прафсаюзаў. У прыватнасці, на тэрмінах заключэння кантракту.

А яны згуртоўваюць людзей. І тады вяселай ідзе любая работа, працей выконваць вытворчыя задачы.

Нейкіх складаных сітуацый у ўзаемаадносіннае не памятаю. У мяне было наладжана докладнае ўзаемааруменне з лідарам нашай прафсаюзнай суполкі, мы разумелі адзін аднаго. На агульнай сходзе калектыву выхадзілі з агульнай думкай. Ён мае влікі жыццёвы вопыт, і калі яму знаўчалася 65 гадоў, у прасі яго застацца. Так было і ў 70.

Нармальны кіраўнік калектыву, калі ён гледзіць у перспектыву, павінен прафсаюз пад

арганізацыі. Вам як кіраўніку калектыву прафсаюзная арганізацыя дапамагае жыць і працаваць ці наадварот? — Дапамагае. Старшыня аб'яднанай прафсаюзнай арганізацыі там працуе Аляксандр Прохаравіч Казімірскі, ён не вызвалены, а з'яўляецца намеснікам начальніка ДЗУ-5, і гэта дазваляе яму як аднаму з кіраўнікоў калектыву арганізоўваць тую ці іншую мерапрыемства, наогул выконваць грамадскія абавязкі. Простая, здавалася б, рэч — сумесныя экскурсіі, калектывныя паездкі.

А яны згуртоўваюць людзей. І тады вяселай ідзе любая работа, працей выконваць вытворчыя задачы.

Нейкіх складаных сітуацый у ўзаемаадносіннае не памятаю. У мяне было наладжана докладнае ўзаемааруменне з лідарам нашай прафсаюзнай суполкі, мы разумелі адзін аднаго. На агульнай сходзе калектыву выхадзілі з агульнай думкай. Ён мае влікі жыццёвы вопыт, і калі яму знаўчалася 65 гадоў, у прасі яго застацца. Так было і ў 70.

Нармальны кіраўнік калектыву, калі ён гледзіць у перспектыву, павінен прафсаюз пад

Зборная каманда Віцебскага аддзялення Беларускай чыгуначнай спартыўнай гульні ў вучэбным цэнтры прафсаюза чыгуначнікаў і галіны зносіў у Латвіі.

РUP «Институт недвижимости и оценки» (Организатор аукциона) извещает о проведении повторного открытого аукциона по продаже административного здания и производственной базы, принадлежащих ОАО «БЕЛГАЗСТРОЙ» — управляющая компания холдинга» (Продавец), по адресу: Минская обл., Минский р-н, Колодицкий с/с, аг. Колодищи, ул. Чкалова, 51

ООО «Фрондера» извещает о проведении открытого аукциона по продаже имущества ОАО «МонолитГрад»

Острошицкий сельский исполнительный комитет (организатор аукциона) извещает о проведении 28 октября 2019 года открытого аукциона по продаже земельных участков в частную собственность граждан Республики Беларусь для строительства и обслуживания многоквартирных жилых домов

Чым займаюцца дзеці?

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Калі ў школах усё вывучае аднолькавыя прадметы, то дадатковая адукацыя дазваляе развіваць дзяцей менавіта па запатрабаваных кірунках. Прычым у хлопчыкаў і дзяўчынак ёсць магчымасць паспрабаваць сябе ў розных галінах. Выбар аб'яднанняў па інтарэсах настолькі вялікі, што бацькам ужо можна прадумваць індывідуальную праграму развіцця дзіцяці. Напрыклад, каму б не падабаць гурткі, якія будуць карысныя будучым архітэктарам, інжынерам, праграмістам, экалагам? І пачынаць атрымліваць уменні і веды па некаторых кірунках дзеці могуць ужо з шасці-сямі гадоў. Праграма паступова будзе ускладняцца, ад больш простых рэчэй з цягам часу дзеці пярэйдзюць да сур'ёзных даследчых работ, вынаходніцтваў, падлеткі навучацца абараняць свае праекты.

НА НОВЫ ЛАД

У нацыянальнай сістэме сёння функцыянуе 282 установы дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі, якія наведвае больш за 380 тысяч дзяцей. Забяспечаныя найноўшым абсталяваннем і прафесійнымі кадрамі, установы дадатковай адукацыі ўжо сёння гатовы рэалізаваць мары многіх бацькоў пра тое, каб іх дзеці атрымалі сучасныя, запатрабаваныя веды.

Уласна, адна з задач дадатковай адукацыі — падрыхтоўка моладзі, якая валодае пэўнымі прафесійнымі навыкамі, з незалежным мысленнем, крэатыўным падыходам, гатоўнасцю да прыняцця самастойных рашэнняў. Аб'яднанні па інтарэсах дазваляюць раскрыць таленты, дапамагаюць вызначыцца з будучай прафесіяй, спрыяючы інтэлектуальному, мастацкаму, фізічнаму развіццю дзяцей. Нельга неадзначыць і мастацкай гурткі. Не ўсе малыя, якія сёння маюць, спяваюць, танцуюць, у будучым выберуюць творчыя прафесіі. Але, як заўважае намеснік дырэктара Нацыянальнага цэнтру мастацкай творчасці дзяцей і моладзі Ларыса ІСАЧКІНА, мастацка-эстэтычнае выхаванне фарміруе светаўспрыманне, крэатыўныя і інтэлектуальныя якасці асобы, гарманізуе, выхоўвае, матывуе. Натуральна, такія маладыя людзі будуць адчуваць сябе ўпэўненыя ў любой прафесіі. Вядома, што многія вучоныя, вынаходнікі займаліся музыкой, жывапісам ці пісалі вершы...

Установы супрацоўнічаюць з рознымі арганізацыямі. Распрацоўваюць і праводзяць занятыя дапамагаюць псіхолагі, юрысты, банкіры. Напрыклад, сярэд запатрабаваных сёння кірункаў — эканамічны, дзе дзеці навучаюцца разбірацца ў фінансавых пытаннях, знаёмяцца з маркетынгам. Плануюцца развіваць на базі устаноў дадатковай адукацыі і школы даведаюцца, як вырашаць канфлікты, наладжваць зносіны. Установы адукацыі не забываюцца і на праграмы нахшталт «Бясспечнае дзяцінства», калі дзеці даведваюцца пра асновы бясспечнай жыццядзейнасці, сустракаюцца з супрацоўнікамі ДАІ і МНС.

Адзіная праблема, з якой вы сутыкаецеся пры выбары дадатковай адука-

цыі, — на чым спыніцца, бо ці не ў кожнай установе захоўчае запісаць дзіця адразу ў некалькі гурткоў. Напрыклад, калі вы завітаеце ў Мінскі дзяржаўны палац дзяцей і моладзі, будзеце здзіўлены. Сёння тут працуе каля 800 аб'яднанняў па інтарэсах, якія наведвае больш за восем тысяч дзяцей. Нейрапілацэраванне, бізнес-англійская мова, зямельныя вопыты і эксперыменты, дызайн, экатэатр... Тут рэалізуецца каля 290 праграм, якія маюць прафэсійна-адукацыйны накіраванасць. Ужо два гады паспяхова працуе адукацыйны цэнтр інавацыйных практык «Тэхнапраф», які аб'ядноўвае школьнікаў, што цікавяцца інжынеріяй, архітэктурай, дызайнам, IT-тэхналогіямі. Установа рэалізуе новую мадэль адукацыі, якая заснавана на праектным метадазе работы. Цэнтр актыўна супрацоўнічае з вышэйшымі навучальнымі ўстановамі, з дзецьмі працуюць у тым ліку і педагогі ВНУ. Не дзіва, што навучэнцы паспяхова заўважваюць пра сябе на рэспубліканскіх і міжнародных конкурсах. Інавацыйная лабораторыя Палаца дзяцей і моладзі

працуе ў фармаце адкрытай майстэрні, дзе кожны навучэнца можа прысціць і рэалізаваць сваю ідэю. Матэрыяльна-тэхнічнай базе устаноў дадатковай адукацыі можна паазідрасціць — тут ёсць фрэзерныя, лазерныя станкі, 3D-прінтары, паяльная ўстаноўка і многае іншае абсталяванне.

ВОПЫТ

«Усё, што сёння цікавае адбываецца ў адукацыі, звязана з гэтымі ўстановамі. Сістэма не выстройваецца хаатычна. Распрацаваны сур'ёзныя праграмы дадатковай адукацыі, — адзначае намеснік начальніка аддзела выхаванняў і ідэалагічнай работы камітэта па адукацыі Мінгарвыканкома Надзея ВЯЛІКАЯ. — Назіраецца стаючая дынаміка. У горадзе Мінску функцыянуе 20 праграм на павышаным узроўні (яшчэ год таму іх было амаль у два разы менш). З дзецьмі займаюцца педагогі вышэйшай катэгорыі, і таму яны паказваюць выдатныя вынікі ў тым ці іншым кірунку, праслаўляюць краіну на міжнародных і рэспубліканскіх спаборніцтвах». І, як заўважае Надзея Міхайлаўна, адукацыйныя праграмы, у якіх павінны быць прапісаны алгарытмы работы і выніку, узроставае цэнз і бяспека дзяцей, неабходны быць і ў камерцыйных структурах. І сёння многія камерцыйныя арганізацыі, якія

працуюць з дзецьмі ў галіне дадатковай адукацыі, маюць метадыстаў, прыцягваюць выкладчыкаў ВНУ і псіхолагаў пры распрацоўцы праграм для дзяцей. Так, многія IT-школы сёння прапаноўваюць базавыя спэцыяльныя камп'ютарныя сакрэты на працягу сямі і болей гадоў, падчас якіх дзеці навучаюцца не толькі тэхналогіям, але і лідарству, асновам прадпрыемальніцтва, замежнай мовы.

Між іншым, прыватнае партнёрства сёння падтрымліваецца дзяржавай. Камерцыйныя структуры маюць моцныя базы і матэрыяльныя рэсурсы, а установы адукацыі могуць падзяліцца ведамі, метадычнымі напрацоўкамі. І самае галоўнае — тут ёсць педагогі, якія гатовы працаваць з новымі тэхналогіямі.

Дадатковая адукацыя сёння моцна ўплывае і на адукацыйны працэс у школе. Настаўнікі атрымліваюць дадатковыя веды і гатовыя высіды ў сваіх школах новыя гурткі, факультатывы. Асабліва гэта датычыцца сучасных тэхналогіяў. Напрыклад, сёння ўжо нікога не здзівіш тым, што ў школах дзеці могуць наведваць

гурткі робататэхнікі і праграмавання альбо логікі (калі малыя рашаюць розныя логічныя задачкі на камп'ютары). І натуральна, творчыя педагогі знойдуць, як прымяніць новыя веды і на «класічных» уроках.

Але не толькі айцішнікам ёсць чым падзяліцца.

«Два гады ў краіне праводзіцца вялікі эксперымент з Нацыянальным інстытутам адукацыі, які прысвечаны тэматыцы профільнага навучання, — паведаміла дырэктар Рэспубліканскага цэнтру экалогіі і краязнаўства Алена АНУФРОВІЧ. — Мы шукаем звязку дадатковай адукацыі з вучэбнымі прадметамі, напрацоўваем праграмы, і па выніках гэтага эксперыменту, думаю, атрымаем цэлы вучэбна-метадычны комплекс».

Дарэчы, гэтая ўстанова сёння курыруе работу ў краіне 41 цэнтру турызму і краязнаўства і 18 экалага-біялагічных. Аб'яднаны падобных кірункаў працуюць і ў многіх профільных цэнтрах дадатковай адукацыі. Больш нідзе дзеці не змогуць пазнаёміцца з такімі прафесіямі, як геалогія, археалогія, тапаграфія, геадэзія. Дзеці на практыцы вучацца прымяняць новыя веды. Напрыклад, будучыя экскурсаводы, якія займаюцца ў краязнаўчых гуртках, ужо некалькі гадоў удзельнічаюць у адпаведных конкурсах, пацвярджаюць, што здолны правесці

экскурсію як па сваіх малых гарадах, так і па вялікіх. «Мы зацікаўлены даць доступ да тых магчымасцяў, якія ёсць на базе нашай установы, не толькі дзецьмі з Мінска, — дзеліцца Алена Уладзіміраўна. — Выкарыстоўваючы сучасныя інфармацыйныя тэхналогіі, развіваем дыстанцыйна вочна-завочнае навучанне. Многа гадоў працуе рэспубліканская школа юных біёлагаў, праводзяцца вочныя зборы, тэсты, і заплыты на такое навучанне паступаюць ад дзяцей з усіх вучкоў краіны». Таксама тут чакаюць хлопчыкаў і дзяўчынак у школах дадатковай географічнай адукацыі, музейнай справы, дзейнічае навуковая лабараторыя. Толькі за мінулы год дзеці, якія займаюцца ў цэнтры, навісалі 16 навуковых праектаў, прывезлі ўзнагароды з Кеніі, а зараз рыхтуюцца каманда, якая са сваімі навуковымі праектамі паедзе ў Бразілію. У цэнтры ёсць уласная мета-станцыя, дзе юныя сіноптыкі змогуць назіраць за зменамі клімату. Адкрыты лабараторыі па біязнастайнасці і водных сістэмах, па вывучэнні шэраў і глебы. Самае сучаснае абсталяванне ўдалося атрымаць у межах праекта «Зялёныя школы».

ПРАФАРЫЕНТАЦЫЯ

Як заўважае дырэктар устаноў адукацыі «Мінскі дзяржаўны турыска-экалагічны цэнтр дзяцей і моладзі» Мікалай ВОЮШ, большасць дзяцей, якія выбіраюць падобныя аб'яднанні, пасля паступаюць у профільныя навучальныя установы. Напрыклад, дзеці, якія пісалі праекты па азеляненні тэрыторыі прышкольных тэрыторыяў падаюцца ў дызайнеры, што вырастаюць і будучыя біёлагі, экалагі, медыкі, ды не толькі. Ва ўстановах дадатковай адукацыі дзеці вучацца камунікаваць у новым асяроддзі, прыстаёваюцца да разнастайных умоў, знаходзяць сяброў — аднадумцаў з іншых гарадоў і краін, абмяняюцца думкамі. Навайт кухар доўраж можа атрымацца з тых жа юных турыстаў, таму што ў паходах ім даводзіцца гатаваць ежу, вылічваць колькі прадуктаў трэба выкарыстаць, каб накарміць пэўную колькасць людзей. Ды някія гутаркі, лекцыі, падручнікі так не працуюць на патрыятычнае выхаванне дзяцей і моладзі, як падарожжы, а навучэнцы цэнтру сёння ў тым ліку ўдзельнічаюць і ў сплавах на байдарках.

Каля 90 працэнтаў гурткоў пазашкольных цэнтру працуюць на прафэрыентацыю навуэнцаў. Многія дзеці пазней выбіраюць прафесію, звязаную з іх дзіцячым захапленнем. Каб дапамагчы школьнікам вызначыцца, ва ўстановах дадатковай адукацыі праводзіцца розныя мерапрыемствы: круглыя сталы, гульнявы і індывідуальныя кансультацыі, тэсты. Традыцыйныя формы, канешне, даюць вынік. Але, як упэўнены дырэктар Рэспубліканскага цэнтру інавацыйнай і тэхнічнай творчасці Сяргей САЧКО, сёння трэба больш актыўна ўжываць інтэрактыў, калі дзіця можа паўдзельнічаць у розных конкурсах, спаборніцтвах і пасля ўпэўнена заявіць: «Так, тата, мама, мне гэта падабаецца». І толькі па тэхнічным профілі падобных рэспубліканскіх мерапрыемстваў праводзіцца каля сарака ў год.

Алена ДЗЯДЗЮЛЯ.

Карані

ВОСЕНЬ У ЗАВОССІ

Наглядзячы на надвор'е, беларускую душу ў гэты выхадны саргавала паэзія. На радзіме славуэтага паэта Адама Міцкевіча прайшоў штогадовы фестываль «Восень у Завоссі». Яго арганізаваў Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры і сумесна з Баранавіцкім раённым выканаўчым камітэтам да Года малой радзімы. Гасцей чакала насычаная праграма: талі і экскурсіі па сядзібным доме, прысвечаныя побыту сям'і Міцкевічаў, і літаратурна-мастацкая імпрэза, і мерапрыемства на бібліятэчным падворку з выстаўкамі і гульнямі.

Невялічкая вёска Завоссе знаходзіцца ў Брэсцкай вобласці. Менавіта тут нарадзіўся Адам Міцкевіч, вялікі паэт, якога ведаюць ва ўсім свеце. «Тут прайшоў яго дзяцінства, сюды падлеткам прыязджаў ён на лета, тут захаўся ў Марылю Верашчаку...» — расказвае дырэктар музея Віктар ДМУХОЎСКІ. Саму сядзібу аднавілі толькі дваццаць адзін год таму. Больш дакладна — узв'язлі на новым месца. Яе стваралі па малюнках Эдварда Паўловіча і Напалеона Орды. А падчас раскопак знайшлі частку фундаменту, таму можна лічыць, што сядзіба стаіць на тых самых падмурках, якія былі два стагоддзі таму. Дакладных апісанняў інтэр'ераў дома таксама не захавалася. Тое, што ёсць тут сёння, — гэта літаратурна-мастацкі вобраз, створаны па водле паэтычных ілюстрацый са славаў паэмы «Пан Тадэвуш», напісанай Адамам Міцкевічам у Парыжы. У парадных снях знаходзяцца паліўнічыя трафеі гаспадары. Ва ўсіх пакоях адчуваецца непаўторны каларыт тагачаснай шляхецкай сядзібы.

Акрамя самога музея, «пабытваць» можна было і на віртуальнай экскурсіі па Туганавіцкім парку.

Тым часам на галоўнай пляцоўцы, у гумне, праходзіла літаратурна-мастацкая імпрэза, у якой удзельнічалі паэты, сучасныя гурты і спевакі. Усе выступоўцы сваімі нумарамі саргавалі і дарылі добрыя настроі.

«Міцкевіча сцяжынкамі прайсці, усявядоміць тут каб творчасці вытокі, патрэбна кожнаму хоць раз у жыцці і паглядзець на неба, на аблочки...» — прадклмаваў паэт Вадзім ЖЫЛКО, удзельнік суполкі «Літаратурная правіныця» пры Луцінецкай раённай цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэме. І сапраўды, прайсціся па месцах, дзе калісьці хадзіў сам Адам Міцкевіч, неабходна. Гэта натхненне і ўзшышча. Так лічыць і Віктар ШНІП, беларускі паэт, пісьменнік, перакладчык:

— Заўсёды наведваю такія святы. Бываю і на радзіме Янкі Купалы ў Вязынцы, і ў Ракуцёўшчыне, дзе адным часам жыў Максім Багдановіч, і на роднай для Якуба Коласа Стаўбужчыне. Такія месцы даюць нам магчымасць адчуць святончаснасць жыцця, адчуць сябе беларусамі. Менавіта тут я ўпершыню. Гэтая паэтычная мясціна, дзе нара-

дзіўся вялікі паэт Адам Міцкевіч, уражвае і натхняе.

Для тых, хто стаміўся ці змерз, на бібліятэчнай пляцоўцы праводзілася квест-гульня «Падарожжа да родных вытокаў». У ёй удзельнічалі ўсе ахвотныя. Удзельнікі адказвалі на пытанні віктарыны, прысвечанай Адаму Міцкевічу, на краязнаўчай пляцоўцы «Тонар Айчыны», шукалі сярэд гасцей Шляхціца і адказвалі на яго пытанні на пляцоўцы «Далучыцца да роднага слова», рабілі сэлфі на памяць, сфатаграфаваліся каля партрэта Міцкевіча, і дзіліся сваімі ўражанямі ад свята і творчасці паэты на пляцоўцы «Адкрыты мікрафон». Пасля падвядзення вынікаў пераможцы былі ўзнагароджаны памятнымі сувенірамі.

Маргарыта ГАЙДАРЖЫ, студэнтка 4 курса факультэта журналістыкі БДУ.

Сугучча

З дзецьмі Азербайджана размаўляюць беларускія пісьменнікі

Творы 14 беларускіх пісьменнікаў розных пакаленняў увайшлі ў анталогію беларускай дзіцячай літаратуры, якая падрыхтавана да друку ў перакладзе на азербайджанскую мову ў Баку.

Падзея неардынарная, калі ўлічыць тое, што і арыгінальныя кнігі беларускіх аўтараў выходзяць сёння за мяжой не так часта. Праўда, з Азербайджанам у Беларусі стасункі ў галіне міжнародных літаратурных сувязяў у апошнія гады наладжваюцца дастаткова інтэнсіўна. Спрыяе гэтаму ўвага калег з Баку да перакладчыцкай справы, да беларускай літаратуры ўвогуле. Складалася сапраўдна азербайджанская галерэя сяброў беларускай літаратуры. У яе найперш уваходзяць Камран Назіргілі, Ірада Мусаева, Салатын Мірзоева, Кямалія Абіева, Се-

відж Нурукызы, Чынггіз Алі аглу, іншыя паэты, празаікі, літаратуразнаўцы. Дзякуючы іх намаганням за некалькі апошніх гадоў у Баку пачынала свет каля дзесяці кніг беларускіх пісьменнікаў. А доктар навук Ірада Мусаева неаднойчы выступала ў літаратурна-мастацкім і грамадска-палітычным друку з артыкуламі, прысвечанымі творчасці лаўрэата Нобелеўскай прэміі Святланы Алексіевіч, Алены Брава і іншых аўтараў з Беларусі.

Што да анталогіі, якая дніямі пабачыць свет у выдавецтве «Рэнэсанс-А», то ў яе ўвайшлі творы Генадзя Аўласенкі, Раісы Баравіковай, Алжэскі Дударава, Анатолія Эзкава, Клаўдзіі Каліны, Уладзіміра Караткевіча, Уладзіміра Ліпскага, Паўла Місько, Пятра Рунца і іншых аўтараў, каго добра ведае юны чытач Беларусі.

Мікола БЕРЛЕЖ.

Крысціна Курчанкова не з тых аўтараў, хто актыўна займаецца самапіярам. Між тым яе першы зборнік гісторыі-імпрэсій «Словы навобмацка», што пабачыў свет у 2017 годзе, атрымаў досыць хвалебныя водгукі — прынамсі, на старонках штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва». І, думаецца, чытач, які аддае перавагу не лёгкаму чытву ў рэжыме «non-stop», а творам, што вымагаюць ад яго разумовай працы, заглябленасці ў тэкст і няспешнага чытанна (часам і паміж радкоў), з цікавасцю пазнаёміцца з апавяданнем, дасланым Крысцінай Курчанковай на звяздоўскі конкурс. Аlesia БАДАК.

ПРАХРЫПЕЎ ключ у замку, бразнула клямка, рыпнулі, адчыняючыся, дзверы — і хата дыхнула ў твар стоевым напружаным маўчаннем. Танны (ён жа бяспечны) адпачынак ад мітусні, шчасце абцяжаранага стасункамі інтраверта: жаданая цішыня пасля шматгалосага горада, чаканая самота даўно пустога дома на ўскрайку вёскі, на парозе лесу, на памежжы лета і восені.

Усё жылкае нежывое-нямёртвае: выстылае за дзесяцігоддзі печка з забітым коцінам; ложак, адсунуты амаль у цэнтр пакоя пад хітрым вуглом, каб не залівала ў дождж з-пад дзіравай стражы; шчарбатая кніжная шафа (цямянеюць пропускі на паліцах — самае каштоўнае даўно звезена ў горад); нягэрабны буйфет глухаватым званам адгукаецца на цяжкія крокі; махры шпалераў... а на прываконні адрыўны календар, даўно застылы на даце смерці гаспадыні хаты.

І вось змоўкла вуркатанне старога электрычнага чайніка, утульнае спальнага мяшка не дае ані шанцы вогласці ці скразня, электронны старонкі кнігі гартуюцца бязгучна. Дасканалая ціша...

...І выразныя крокі маленькіх лапак — туп-туп-туп-туп... Не зрабіць найменшага руху, упершыню вочы дакладна ў тое месца, дзе павінен шпаліраваць гаспадар лапак, — нічога.

Заўсёды нічога. Нябачная істота дасягнула мэты. І праз паўхвілі ў кніжнай шафе нехта зашапацеў, заварушыўся... Гэтага стрываць немагчыма. Ускочыць і рэзка адчыніць дзверцы... ледзь калышацца ненадарваная павуцінка, стары пыл не парушаны ні найменшым следам. І — нікога. Заўсёды нічога.

Дзень ранішай восені мінае ў цэплены, нестамяльняныя клопатах і тэлефонным маўчанні. Як мага менш хатняй працы (няма сэнсу прыбіраць стары дом, жылы хіба месяц за год). Вітанне з лясам. Ягонае шматгалосе загойвае і суцішае, яно не нясе болю, віны і няёмкасці.

Але вечар прыносіць неспакой... Выспелае за лета неба чытае пад восеню рана. З лесу сочацца цені, назбіраюцца ў нізінах у цёмныя лужыны паўзроку, заліваюць двор, падступаюць пад ганак. Усё больш загадкавых сляпых плямаў, у якіх хаваецца нешта няызанае, варушацца неакрэсленыя, несфармаваныя, няспраўджаныя магчымасці.

Над лесам звінае пунсовы зіхоткі шук Марса (вёс такі влізлы, такі ўдавана блізікі, што яго нязвашта не зольгаць з далёкімі і дробнымі чужымі сонцамі). Ад краю да краю неба разліваецца Шлях Продак, але замілоўвацца на астранамічныя з'явішчы, недаступныя ў неонавым свячонкі горада, не выпадае. Та-

кая жаданая нядаўна цішыня перакідаецца вусцішшу. Ратуючы прастанціны святла ад дзвэрэй няўпэўнена падрыгвае, імкнучыся схлопнуцца. У ценях за ім цікуе, неміротка перыцца дасканалая чорная слепата.

Хутчэй у хату. Хутчэй! Хтосьці цягнуцца са змроку, чорны з чорнага, хапае проста за лыткі... Ляпнуць дзвярэм!... клямка... засаўка... Уф-ф... Уэйны ратунак чатырох сценаў з хісткімі шыбамі.

Вечаровае бязгучча выстудзіла хату, вярэдзіць, цісне, звінчыць увушшу. Цяпер хочацца падоўжыць вуркатанне чайніка (шкада, што ён не забярэцца, як котка, наўкольна — цёплы, ласкавы і жывы).

Заплюшчыць вочы, забыцца. Сон не пускаюць далёкія адгалоскі... Галасы, чужыя, варожыя галасы варушацца, звівваюцца, мітусяцца ў сьвядомасці: абрыўкі дыялогаў... папрокі, сваркі, нявыканання абавязкі, абарванья повязі, хваробны сорам... Іх мусілі адагнаць адзінота і цішыня, але толькі развэрэдзілі кубло страчаных магчымасцяў... Цішыня напялася няздымнай віной і вольбосе праварэцца...

...І дробны тупат маленькіх лапак уздоўж сценаў, поўнае кола па перымтэры хаты. І валтузня — бойка?! — у кніжнай шафе. ...І лямантоўны перазвон рондалаў з-за сценкі!

Спахнаецца, уключыць ліхтараў, які вартуе ля падушкі, бегма на кухню. Нікога. Увесь посуд на сваіх месцах. Ды чым жа можна было так грукатаць? Выключыць святло. Заплюшчыць вочы. Расслабіцца. Раслабіцца!

...Зноў звінчыць металічныя рондалі! Гэта што, такая гульня? Што за начны ўрокі кухарства?

Узрашце заснуць. Прачунуцца ў цемры ад крокаў пад акном. Хтосьці ходзіць каля хаты. Хтосьці вялікі. Крок. Спыніўся. Крок, крок. Спыніўся. Драннуў

па шыбе. Абапёрся аб дах. ...А, дык гэта ж падаюць яблыні! Ну, няхай гэта будзе проста яблык! Яблык — крок, яблык — крок.

...У далёкім куце хаты заварушыць нехта. Нехта выяўна большы за мышыну. Зрабіў колькі паважных крокаў, стукнуў кіпцамі па масніцах. Уздыхнуў. Чмыхнуў. Пачухаўся. Хутка запаліць ліхтарык у той бок! Нікога. Як жа так?! Вось жа выразна чучэль было! Выключыць ліхтарык, затаіцца... Амаль прысунуць...

Нехта ў далёкім куце стралянуўся і засоп. Ліхтарык! ...Нікога.

Крысціна КУРЧАНКОВА

Калі цішыня загамоніць

Усё, няма сіл змагацца з няіснымі жыхарамі. Хай яны хоць жыўцом жаруць... Спаць. Ранак усё мяняе. Нябачны свет няісных галасоў маўчыць. Нябачны свет істот, што маюць аго, але не маюць формы, саступае цялеснаму, зрокаваму... У фізічнай абалонцы гукі страчаюць чары і ўладу, робяцца распыльчым нязначным фомам. Мядовым і гаючым... ..І рэзкі віскат з кухні выплюхвае кіпенне ў кубка табе на калені ды разрывае дзень на шматкі. Падхапіцца. Стрэсіць гарачы ліхтарык. Хутчэй. Дабегчы, знайсці спрацавалую мышалюў... як жа даць рады... рукі калюцца... скавтанне пад самай тваімі пальцамі... зламаць пазагоца да мяса — урощце адшочуючыцца... Камяк пылу ў форме мышыны падае на падлогу, скасабочана паўскомакі дабіраецца да плінтуса і знікае ў ратуўным гаючым засценні...

Казаць, больш нават, чым на самрэч думаецца. Больш, чым можа знесці, не разварушыўшы, сэрца — няпраўда, сэрца не разрываецца — яно разрываецца зноў і зноў — яго ніколі не разрываецца — гэта толькі фігура маўлення — дыі сэрца ні пры чым, усё ад галавы — ад галавы — ад словаў — ад болю няіснага органа — гэта ж не сэрца — нешта жа баліць — гэта толькі фігура маўлення — як ты можаж гэта казаць — як я магу гэта казаць — чаму яно усё яшчэ не разваралася — яго ніколі не разваралася — яно даўно разваралася — усё ад шуму, які падармаецца знутры і залівае горла — і прарываюцца словы, якія няварта казаць, няварта быць няварта.

Было маўчанне, неадменнае, незваротнае і непараўнае. Лес анімаў. Вечар абклаў прастору будыма-шэрай ватай, сцёр міжма будыма верхам і нізам.

Цішыня няўпэўнена хіхікнула дрыжаннем шкла ў серванце і ў адлюстраванні на чорным шкле сляпога вакна пакрыцця пальцам ля скроні. І адгучылася аглушальнымі грымотамі. — А-ё!.. Лавіну маўчання прарвала, і на хату абрынулася бязлітасна вераснёўная навальніца. Дрыготкае святло ліхтарыка знікала ў пякельнай святламушцы бліскавіцаў. Не трапляючы ёй у такт, раўлі цяжкі ўдарныя грымоты, пакайваючы ў паўзах задуханую вібрацыю басоў. Вокны дрыжалі. Віскаталі пад цяжарам ветру дрэвы. Лес пертаварушыўся ў штармавое мора і пайшоў на абардаж.

Па даху скакалі буйныя градзіны... збітыя яблыкі

*Лісцейка зялёнае, у срэбра закаванае.
Маразы ў верасні — ліха нечаканае.
Ты ўвосень песьціла светлую надзею:
Паляццець да выраю, дзе няма завеі,
Следам за чародамі да жыцця цяплейшага,
Хай сабе чужынскага — толькі каб да лепшага...
Але зніклі мары прымаразкам раннім —
Цягне долу цяжкае срэбнае ўбранне.*

ВОСЕНЬСКАЯ ПАДКОРМКА...

...ДЛЯ АГАРОДА

Перапрэлы гной або кампост уносяць раз у 3—4 гадзі пад перакопку з разліку 3—4 кг на 1 кв. м.

Птушыны памёт больш канцэнтраванае ўгнаенне, таму яго ўносяць з разліку 2 кг на 1 кв. м грядкі.

Глеба, угнаенная попельам, вясной асабліва спадабаецца капусте.

Таксама згаднае ўгнаенне ўносяць пры падрыхтоўцы ўчастка пад бульбу, таматы, баклажаны, перац, радыску, кроп, моркву, пятрушку, гарох, фасолу, буракі. Калі вы ўносіце попель раз у некалькі гадоў, на 1 кв. м можна расходваць каля 1 кг. Але калі падкармливаеце расліны часцей, большасць з вашых зялёных гадаванцаў будзе дастаткова 1 шклянкі на 1 кв. м. Попел не толькі выдатная крыніца мінералаў, але таксама зніжае кіслотнасць глебы.

А ў выпадку з цыбуляй і часнаком попель можа стаць прафілактычным сродкам, які абараняе ад каранёвай гнілі. Для гэтага вясенню пад перакопку можна дадаць да 2 шклянкі попелу на 1 кв. м.

Найбольш папулярнае мінеральнае восенёскае ўгнаенне — суперфасфат, які дзякуючы не надта аператыўнаму раскладанню выдатна падыходзіць для ўнясення ў глебу ў самы дажджлівы сезон. Звычайны суперфасфат у сярэднім уносіцца з разліку 40—50 г на 1 кв. м, норма ўнясення падвойнага суперфасфату — 20—30 г на 1 кв. м.

Класічным восенёскім ўгнаеннем таксама з'яўляецца хлорысты калій. Перад яго выкарыстаннем важна старанна вывучыць інструкцыю, каб правільна разлічыць дазроўку. Але ў сярэднім выкарыстоўваюць каля 10—20 г ўгнаення на 1 кв. м.

Сернакіслы калій не ўтрымлівае шкоднага для многіх раслін хлору. Увосень гранулы, як правіла,

закопваюць у глебу на глыбіню 10—20 см. Нормы ўнясення залежаць ад раслін, якія ў далейшым будуць расці на пэўным участку. Пад агуркі ў сярэднім уносяць каля 15 г на 1 кв. м, пад таматы — 20 г, пад капусту — 25 г, пад бульбу — 35 г.

...РУЖ

Увосень ружы можна падкармливаць у канцы верасня — пачатку кастрычніка. Восенёскае ўгнаенне ўгнаення можа быць каранёвым і пазакаранёвым.

Для каранёвай падкормкі ў 10 л вады разводзяць 16 г монафасфату калія і 15 г суперфасфату. Такага аб'ёму хапае для таго, каб падкарміць расліны на плошчы 4—5 кв. м.

Нядрэна адклікаюцца ружы і на падкармку наступным расствам: 10 г сернакіслага калію, 25 г суперфасфату і 2,5 г борнай кіслаты — на 10 л вады.

Пры ўнясенні борнай кіслаты будзьце асцярожныя — яе залішня колькасць можа выклікаць апёк каранёў і прывесці да парушэння вегетацыі.

У народзе рэкамендуець вясенню падкармливаць ружы дражджамі. 10 г сухіх дражджэй, 2 ст. л. цукру і 10 л вады настойваюць на працягу 2 гадзін, а затым разводзяць яшчэ 50 л вады.

Пры гэтым, каб пазбегнуць калійнага галадання раслін, важна абавязкова падкарміць ружы попельам. Для гэтага можна выкарыстоўваць попельны раствор (100 г попелу на 10 л вады) або проста пасыпаць попельам глебу вакол кустоў.

Попел з пасляхам можна выкарыстоўваць і для пазакаранёвай падкормкі (200 г на 10 л вады).

Таксама вясенню садовых прыгажунь можна апырскаць расствам монафасфату калія і суперфасфату (на 5 г кожнага прэпарату на 10 л вады).

РЫХТУЕМ МАЛІННІК ДА НАСТУПНАГА СЕЗОНА

Саме важнае, што трэба разумець: догляд за рэмантантнай малінай моцна адрозніваецца ад догляду за малінай летніх сартоў. Гэтыя расліны хоць і падобныя знешне, маюць розны цыкл развіцця, плоданосць у розны час, а значыць і клопат пра іх прыпадае на розныя месяцы. Таму перш чым падкармливаць або выразаць свае кусты, вызначце, што за ягднік перад вамі. Час паспявання маліны — найлепшы індэксатар яе віду. Калі ягды чырванюць і наліваюцца ў ліпені, значыць перад вамі летні сорт. Калі ж паспяванне пачалося ў жніўні — пачатку верасня, то на вашым участку пасялілася рэмантантная прыгажуня.

яе плоданашэнне расцягваецца больш чым на месяц.

Імкнучыся атрымаць максімум ягад з куста, многія садоўнікі не выдалюць у рэмантантнай маліны ўсю надземную частку вясенню, а пакідаюць некалькі моцных парасткаў. У гэтым выпадку ягды на іх з'яўляюцца яшчэ ў пачатку лета. Аднак гэтая звычка практычна вядзе да аслаблення раслін, іх заражэння хваробамі і стратамі рэмантантных якасцяў. Каб пазбегнуць гэтай памылкі на зіму ў рэмантантнай маліны трэба абрэзаць усю наземную частку, не пакідаючы ні галін, ні нават пнячкоў. Да вясні з абразаннем лепш не зацягваць — у зарасніках маліны выдатна зімуюць насякомыя-шкоднікі, споры грыбкоў і бактэрыі.

Калі хочацца паэксперыментаваць з атрыманнем двух ураджаюў, тады падчас восенёскага абрэзкі (у лістападзе) трэба пакінуць на кожным кусте 5—6 моцных парасткаў, пакараціць іх на траціну і накрывць на зіму, прыгнуўшы да зямлі. Увесну выдаліць парасткі, якія падмерлі або загнилі, а астатнія пакінуць і свечасова расшыціць дробны параснік, каб кусты не загушчаліся.

У адрозненне ад летняй маліны рэмантантная не пераносіць восенёскай падкормкі арганікай. Справа ў тым, што арганічныя ўгнаенні, як правіла, утрымліваюць шмат азоту, а на яго працоўку вясенню ў кустоў ужо няма часу. Таму варта дадаць перавагу безазотным мінеральным комплексам, якія прадаюцца з паметкай «Восенёскае», і ўнесці па 50—60 г у лункі каля куста.

Пасля збору ягад у рэмантантнай маліны выдаліць усю надземную частку куста, а таму апрацоўваць ад шкодніку асабліва няма чаго. Аднак насякомыя і бактэрыі могуць застацца на зіму ў верхнім слоі глебы, таму перад пачаткам халаду трэба выдаліць з-пад кустоў усе раслінныя рэшткі, спаліць зрэзанную галіну маліны, а верхні слой глебы прарыхліць і апрацаваць, напрыклад «Інта-Вірам» па інструкцыі. Калі ж у малініку зазілле моху і лішайніку, варта паліць грунт 1%-ным расствам меднага або жалезнага купарэаса.

У ВЕЛАНДРОЎКУ З МАБІЛЬНАЙ ПРАГРАМАЙ

Праграму «Маршруты Аўгустоўскага канала» стварылі ў ГрДУ. Яна прызначана для дапамогі веласіпедыстам, якія вандруюць па Аўгустоўскім канале. Праграма дазваляе арыентавацца на мясцовасці, даведацца пра «схаваныя» славутасці побач з маршрутам, праглядаць інфармацыю і фотаматэрыялы аб турыстычных аб'ектах.

Акрамя August-Velo даступны яшчэ адзін маршрут — «Лінія Маладэча». Іх база будзе дапаўняцца па меры фарміравання апісанняў. Актualізацыя інфармацыі выконваецца ў рэжыме «абнаўлення» даных, бо праграма выкарыстоўвае інфармацыйную базу аўтаматызаванага сэрвісу AIC GrodnoViasafe.by, распрацаванага ГрДУ імя Янкі Купалы пры падтрымцы інавацыйнага фонду Гродзенскай вобласці, і з'яўляецца адным з працяглых гэтага сэрвісу.

Новая праграма прадугледжвае магчымасць функцыянавання без выхаду ў інтэрнет. Першым маршрутам у ёй стаў самы вялікі міжнародны маршрут August-Velo, які пачынаецца каля пагранічча «Лясная—Рудаўка» і заканчваецца каля мяжы Гродна ў раёне Ласосна. Яго працягласць складае 49,9 кіламетра, час пераадолення — пяць гадзін. Праграма змяшчае апісанне больш чым 100 аб'ектаў гэтага маршруту: славутасці, месцы адпачынку, аграэкалогіі, месцы бітваў, помнікі, шлюзы канала і г. д.

У планах развіцця мабільнай праграмы даданне новых маршрутаў і аб'ектаў, фота- і відэаматэрыялаў, уключэнне аўдыёсуаправаджэння, элементаў дапоўненай рэальнасці (дэманстрацыя страчанага выгляду аб'ектаў), інтэграцыя інтэрактыўных функцый, такіх як чат, заказ месцаў, білетаў і г. д.

Мабільная праграма прызначана для смартфонаў і планшэтаў на платформе Android версій 5 і навіейшых, размешчана ў Google Play Market пад назвай «Маршруты Аўгустоўскага канала».

Надзея **НИКАЛЕВА**.

Спытайце пра радзіннае

Каго ў гарачай вадзе купалі?

На сустрэчы ў адной са школ Лагойска настаўніца беларускай мовы запыталася: «Які сэнс мае фразеалагізм «у гарачай вадзе купаны»?»

Каб патлумачыць паходжанне гэтага выраза, варта звярнуцца да абрадавага дзеяння — першага купання немаўляці. Беларускія этнаграфічныя крыніцы, нашы экспедыцыйныя запісы пераканаўча сведчаць пра тое, што найбольш важнай падзеяй пасляродовага перыяду было першае рытуальнае купанне дзіцяці, якое суправаджалася шматлікімі і даволі разнастайнымі атрыбутамі і этыкетнымі рэгламентацыямі. Іх сімвалізацыя абавязкова адзін з найважнейшых прынцыпаў народнай культуры: «Падобнае выклікае падобнае». Першае купанне надзялялася лёсавызначальным характарам, таму ў купель (драўляныя начоўкі, спецыяльна прызначаны дзеля гэтага) перш-наперш вылівалі кубачак рытуальнай — свяцёнай вады, якую бралі ў царкве на Вадохрышча. Затым у купель налівалі невялікую колькасць звычайнай калодзежнай вады. І толькі пасля гэтага далівалі гарачую ваду, якую стараліся не даводзіць да кіпення. Правяралі яе, апускаячы ў ваду локце правай рукі. Гэтая паслядоўнасць прыгатавання вады была не выпадковай. Наліваючы ў купель першай халодную ваду, родныя хашелі, каб іх дзіця ў дарослым узросце не было празмерна змацяняльнае — «гарачае», не жыло па прынцыпе «спачатку скажу (зраблю), а потым паразважаю». Адсюль і пайшоў вызважанне пра нястрыманых людзей: «П'юна, у гарачай вадзе цбе купалі».

Ваду, у якой купалі хлопчыка, вылівалі пад яблынку (каб багаты быў, каб працягваў свой род), а ваду, у якой купалі дзяўчынку, — пад вішню (каб была прыгожая, «красная», апранула беды вясельны строй, як вішня вясной). На Палесці гэтую ваду вылівалі пад парог, каб дзяўчына хутка замуж пайшла.

Падчас першага рытуальнага купання выкарыстоўвалі цэлы шэраг рэчэй, якія таксама, меркавалі, будучы ўплываць на лёс чалавека. Таму ў купель для дзяўчыны клалі: дзевяць (ці сорак) зярнят жыта — каб яна вырасла здаровай і змагла нарадзіць дзіцяці, прадуюжыць свой род; аднакапеечную сярэбраную ці медную манету, каб тым самым зводзіць да мінімуму працягласць месячных, калі яна стане дарослай жанчынай; дабаўлялі крышку свежага малака, каб твар у дзяўчыны быў «бялюткі і цысцюці»; выкарыстоўвалі розныя лекавыя расліны, сабраныя на Купалле (напрыклад, рамончак, чыстацел, чабор); маглі пакласці некалькі вугельчыкаў, каб на працягу ўсяго жыцця ніхто не змог сурочыць. Пад купель клалі грэбаны, верацяно, лён, каб дзяўчынка была добрай гаспадыняй, умела прасіці і ткаць.

Падчас першага рытуальнага купання хлопчыка выконвалі прыблізна тая ж магнічная дзеянні, кладучы ў купель: зерне — з той жа прадуюжучай мэтай — працяг свайго роду; заручальныя прасцёнак бацькі — сімвал бацькоўскага роду і надзейнай засцерагі будучага паляўнічага, земляроба, воіна, якому практычна ўсё жыццё дзевяццаць быць па-за межамі свайго жылля; таксама выкарыстоўвалі лекавыя расліны і засцерагалныя сродкі ад сурокаў. Пад купель маглі пакласці цвік, сякеру, малаток і падобныя рэчы, каб залажыць навыкі, якія неабходны будучы даросламу мужчыну. У больш познія часы ў некаторых раёнах Беларусі клалі кнігу, каб дзіця было разумнае і стала пісьменным чалавекам. Лічылася, што тады яго жыццё будзе лёгкае і багатае.

Ва ўсіх славянскіх народаў лічылася непажаданым купаць дзіця пасля заходу сонца. Калі ж такое здаралася, то ваду вылівалі толькі назаўтра раніцай.

Народны этыкет катэгарычна забараняў мыць якія-небудзь рэчы (нават само немаўля) ў той вадзе, у якой купалі дзіця. Гэта магло справаваць цяжкія захворванні, перш за ўсё скурныя.

Дзіця да года ніколі не купалі ў той дзень тыдня, у які яно нарадзілася, і ў нядзелю.

Такім чынам, фразеалагізм «Ты што, у гарачай вадзе купаны?» самым непасрэдным чынам звязаны з абрадам першага — шмат у чым лёсавызначальнага — купання немаўляці. Яно насіла характар праграмавання, прадвызначэння, таму да яго ставіліся як да вельмі адказнай родавай падзеі. Менавіта таму абрад купання праводзіла вопытная бабка-павітуха.

Аксана **КАТОВІЧ**, Янка **КРУК**.

Дасылайце свае пытанні пра карані і прывітасаванасць да сучаснага жыцця каліндарных і сямейна-бытовых народных традыцый і абрадаў на паштовы або электронны адрас рэдакцыі з пазнакай «Пра радзіннае».

Даты Падзеі Людзі

25 ВЕРАСНЯ

1765 год — нарадзіўся Міхал Клеафас Агінскі, дзяржаўны дзеяч Рэчы Паспалітай і Расійскай імперыі, кампазітар. З 1789 года надзвычайны пасланнік у Галандыі. Пасол (дэпутат) на Чатырохгадовы сейм 1788—1792 гадоў і Гродзенскі сейм 1793 года. Падтрымліваў Канстытуцыю 3 мая 1791 года. Пасля перамогі Таргавіцкай канфедэрацыі эміграваў у Прусію. Вярнуўся на радзіму ў 1793-м. Падчас паўстання 1794 года ўваходзіў у склад паўстанцкіх органаў улады ў Літве і Беларусі, сфарміраваў на свае сродкі батальён конных егераў, камандаваў ім у некалькіх бітвах. Пасля задушэння паўстання эміграваў. У 1802 годзе вярнуўся на радзіму па амністыі і жыў у маёнтку Залесся каля Смаргоні. З 1810 года — сенатар. Прадставіў імператару Аляксандру I праект адраджэння ВКЛ на правах аўтаноміі на чале з намеснікам імператара і са сталіцай у Вільні. З 1823 года жыў у Фларэнцыі. Вядомы як кампазітар. Аўтар паланэзаў для фартэпіяна, асабліва папулярны паланэз «Развітанне з Радзімай». Пісаў маршы, вальсы, мазуркі, менуэты, рамансы, аўтар аднаактовай оперы «Зеліс і Валькур, або Бананарт у Каіры». Памёр у 1833 годзе.

1904 год — нарадзіўся Канстанцін Васілевіч Гораў, беларускі вучоны ў галіне металазнаўства, акадэмік НАН Беларусі, заслужаны дзеяч навукі і тэхнікі Беларусі. У 1938—1947 — гадах прэзідэнт АН Беларусі, у 1969—1973-м — віцэ-прэзідэнт АН Беларусі. Аўтар больш чым 130 навуковых прац па вывучэнні фазавых і структурных ператварэнняў і ўсталяванні сувязі паміж структурай і ўласцівасцямі металаў і сплаваў. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі за даследаванне, распрацоўку і ўкараненне новага тэхналагічнага працэсу вытворчасці высокакачэснага алюмініевага ліцця з выкарыстаннем у шыхце другасных сплаваў. Памёр у 1988 годзе.

1939 год — нарадзілася Святлана Піліпаўна Данілюк, спявачка, народная артыстка Беларусі, народная артыстка СССР. З 1966 года — салістка Дзяржаўнага тэатра оперы і балета Беларусі, у 1986—2003-м — Бельдзярфілармоніі. Стварыла вобразы Алесі («Алесь» Я. Цікоцкага), Веранікі («Зорка Венера» Ю. Семянкі), Любашы («Царская нявеста» М. Рымскага-Корсакава) і іншых. Лаўрэат і дыпламант шматлікіх міжнародных конкурсаў. Памерла ў 2003 годзе.

1906 год — нарадзіўся Дамітрый Дамітрыевіч Шацкавіч, савецкі кампазітар, народны артыст СССР. Прадкі кампазітара паходзяць з Вілейшчыны. Аўтар 15 сімфоній, опер, балетаў, араторыі, аперет і іншых музычных твораў. Шацкавіч неаднаразова прысутнічаў на прэм'ерах сваіх твораў у Мінску. Яго паміці прысвечаны творы беларускіх кампазітараў Д. Смольскага і В. Войцкі. Памёр у 1975 годзе.

1939 год — нарадзіўся Артур Мікалаевіч Чылінгараў, расійскі вучоны-географ, сусветна вядомы палярны даследчыц. У 2002 годзе ўпершыню ў свеце на лёгкім аднаматорым самалёце дасягнуў Паўднёвага полюса. У 2007 годзе ўзначаліў экспедыцыю «Арктыка-2007», якая ўпершыню ў свеце ажыццявіла ўнікальны навуковы эксперымент — пагрузжне ў воды Паўночнага Ледавітага акіяна больш чым на 4-кіламетровую глыбіню. Удастоены мноства міжнародных і дзяржаўных узнагарод. У 2008 годзе быў абраны членам-карэспандэнтам РАН.

1944 год — нарадзіўся Майкл Дуглас, амерыканскі кінаакцёр, прадзюсар. Здымаўся ў фільмах «Уол-стрйт», «Раман з каменем», «Жамчужына Ніла». Прадзюсар фільма «Палёт над гняздом зязюлі». Уладальнік дзвюх прэміяў «Оскар». Удастоены таксама прэміі «Залаты глобус» за выдатны ўклад у развіццё кінамастацтва.

СЁННЯ

Месяц
Апошняя квадра 22 верасня.
Месяц у сузор'і **Льва**.

Сонца

	Усход	Захад	Даўжыня дня
Мінск	7.00	19.02	12.02
Віцебск	6.49	18.51	12.02
Магілёў	6.50	18.52	12.02
Гомель	6.46	18.49	12.03
Гродна	7.15	19.17	12.02
Брэст	7.16	19.18	12.02

Імяніны
Пр. Аляксея, Сямёна, Фёдары, Юльяна.
К. Амелі, Аўрэліі, Сяргея, Уладзіслава.

ЗАЎТРА

Геамагнітная ўзрушэнні

Абазначэнні:
— няма прыкметных геамагнітных узрушэнняў
— невялікія геамагнітныя узрушэнні
— слабая геамагнітная бура

...у суседзях

ВАРШАВА	+14..+16°C	КІЕЎ	+11..+13°C	РЫГА	+13..+15°C
ВІЛЬНЮС	+15..+17°C	МАСКВА	+10..+12°C	С.ПЕЦЯРБУРГ	+8..+10°C

УСМІХНЕМСЯ

Захацеў напіць дзяўчыну ў клубе.
Чаканне: яна хутка накідалася і ты адвёз яе да сябе. Рэальнасць: ты накідаў і яна адвезла сабе да сябе.

Дзве сярбоўкі:
— Не можам пачаць рамонт у ваннай. Якую б плітку я ні выбрала, муж на ўсё згодны!..

Каб паказаць, хто ў тыме гаспадар, Сяргей дзе гадзіны тэка катаносам у дакументы на кватэру.

ЗВЯЗДА БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь.

РЭГІСТРАЦЫЯНЫ ПАСВЕДЧАННЕ НУМАР 2 АД 17 ЛЮТАГА 2009 ГОДА, ВЫДАДЗЕНАЕ МІНІСТАРСТВАМ ІНФАРМАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.

Дырэктар — галоўны рэдактар **СУХАРУКАЎ Павел Якаўлевіч**.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ: В. АНУФЬЕВА (намеснік галоўнага рэдактара), Н. ДР'НДРОЖЫК, Н. КАРПЕНКА (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. ІАХУОВІЧ (першы намеснік дырэктара), М. ЛІТВІНІА (намеснік галоўнага рэдактара), А. КЛЯШЧУК, Н. РАСОЛ'КА, С. РАСОЛ'КА, А. СІАНЕУСКІ (намеснік галоўнага рэдактара), В. ЦЕЛІШЧУК.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда».

АДРАС: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмная — 287 19 19 (тэл./факс); аддзелаў: пісьмаў — 287 18 64, маркетынгу — 337 44 04, сакратарыята — 292 05 82, адказны за выпуск дадаткаў: «Чырвоная змена» — 292 44 12; «Маскоўскае самаркванне» — 292 44 12, уласных карэспандэнцтваў: у Брэсце: 20 37 98, Віцебску: 43 23 74, Гомелі: 28 27 27, Магілёве: 32 74 31, па Мінскай вобл.: (017) 292 21 03; бухгалтэрыя: 287 18 81.

http://www.zviazda.by; e-mail: info@zviazda.by, (для зваротаў): zvarot@zviazda.by

ПРЫЁМ тэл./факс: 287 17 79, РЭКЛАМЫ e-mail: reklana@zviazda.by

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і далікатнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаванням рэдакцыі. Рэдакцыя на сваім меркаванні адбірае і публікуе адрасаваныя ёй пісьмы. Перадрук матэрыялаў, апублікаваных у «Звяздзе», толькі з дазволу рэдакцыі.

Матэрыялы, пазначаныя гэтым значком, носяць рэкламны характар. Адказнасць за змест рэкламы нясуць рэкламадаўцы.

Газета адрасаваная ў Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку», ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Выходзіць 5 разоў на тыдзень. Тыраж 14.804. Індэкс 63850. Зак. № 3135.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Нумар падпісаны ў 19.30
24 верасня 2019 года.